

A Report On Census of Private Hospitals in Nepal 2013

Government of Nepal
National Planning Commission Secretariat
Central Bureau of Statistics
Thapathali, Kathmandu

A Report On Census of Private Hospitals in Nepal 2013

Government of Nepal
National Planning Commission Secretariat
Central Bureau of Statistics
Thapathali, Kathmandu
Nepal

Published by

Central Bureau of Statistics

P.O. Box: 11031

Ramshah Path, Thapathali

Kathmandu, Nepal

July, 2014

Phone: 4245946, 4245947, 4245948

Fax: 977-1-4227720

E-mail: environment@cbs.gov.np

Website: www.cbs.gov.np

Preface

Central Bureau of Statistics (CBS) has been conducting socio-economic related censuses and surveys from its' inception at regular and ad hoc basis. However, as to the environment statistics CBS has taken initiative only about a half decade ago. At the outset the effort was made to compile and published a compendium of environment statistics. After the few years, following the United Nations Framework for the Development of Environment Statistics (UNFDES), the present features' publication "Environment Statistics of Nepal" commenced to publish. For the last few years this publications is being published at each alternative year, where as it used to published as yearly publication at the beginning years.

The present census of private hospitals is first of this kind. It is our pleasure to bring out the results of the Census of Private Hospitals as expected. This census provides the contribution of the private hospitals of Nepal in the national economy and hospital waste management practices with the perspective of environment management.

The results not only would be very useful to its stakeholders but to the general users as well. The census operation was conducted successfully and the credit goes to the all private hospitals of the country for their sincere cooperation during the field work. Thus the Bureau would like to express heartfelt thanks to all respondents for providing valuable information to the census.

I wish to express special thanks to Mr. Suman Raj Aryal, Deputy Director General of the CBS for his valuable contribution by providing overall guidance and management in the census. Likewise, I appreciate the role of the Directors Mr. Sushil Sharma and Mr. Mahesh Chand Pradhan to complete the census successfully. Hearty thanks to the Statistical officer Mr. Manohar Ghimire for his active involvement in the overall census processes. I would like to thank Statistical Officers Ms.Ranju Khadka, Mr.Tulsi Prasad Paudel and Mr. Damodar Shrestha and Statistical Assistant Mr.Govinda Dumre, who were directly involve in the census process. Data collection work would not have been complete without dedicated efforts of all field staff of Statistics Offices (SOs) and CBS. So I would like to thank all enumerators, supervisors and officers engaged in the field work.

Finally, CBS requests to the all users to provide valuable comments and suggestions on this publication which would be very useful to improve in the future series of this kind.

Bikash Bista
Director General
Central Bureau of Statistics

July, 2014

Contents

	Page No.
Introduction	1 -5
Main Findings	6
Tables	7-32
Table 1. Number of Private Hospitals by Area and Date of Operations	8
Table 2. Number of Beds Approved and Operated by Area ,Type ,Bed category and Date of Operation	10
Table 3 (a). Number of Patients by type in the reference period	11
Table 3(b). Number of Patients by Area ,Type , Bed Category and Date of Operations	12
Table 4(a). Total Persons Engaged	13
Table 4(b). Total Employees Of Private Hospitals by Area ,Type and Bed category	14
Table 5 . Distribution of salary/wages Paid by Private Hospitals	15
Table 6 (a). Operational Cost of Hospitals by Development region and Ecological Belt	16
Table 6 (b). Operational Cost of Private Hospitals by type of Hospital and Type of Bed Categories	18
Table 7. Operational Income of Private Hospitals by Area ,Type, Bed Category and Date of Operation	19
Table 8.(a). Gross Addition in fixed Assets in the Reference period by Area , Type and Bed Category	21
Table 8(b). Gross Fixed Assets at the end of Reference Period by Area ,Type , Bed Category and Date of Operation	22
Table 9. Value Added of Private Hospitals by Area ,Type and Bed Category	24
Table 10.1 Number of Hospital by segregation of waste	25
Table 10.2 Place of wastes segregation	26
Table 10.3Types of hospital wastes segregated in Hospitals	26
Table 10.4 Daily Average Waste Product per Hospital	27
Table 10.5 Number of Hospitals by Daily Average Waste Quantity Produced	28
Table 10.6 Type of bins used to collect the hospital waste products	29
Table 10.7 Final disposal locations/places of hospital waste products	29
Table 10.8 Status of Recruitment of Staff only for Hospital Waste Product Management	30
Table 10.9 Number of Staff for Hospital Waste Product Management by Area , Type and Bed Category	31
Table 10.10 Status of Training Received by Staff for Hospital Waste Product Management	32
Table 10.11 Average Monthly Expenditure Made for Hospital Waste Product Management by Area	33
Table 10.12 Number of Hospitals by category of average cost in Rs. Per month for waste management	34

Annex

35

Annex1 Questionnaire of Census

Annex 2 Mannual of Census

Annex 3 Concepts and Definitions

Introduction

Central Bureau of Statistics had conducted a census of private hospitals of Nepal in 2013 in order to assess the contribution of private hospitals of Nepal in the national economy and hospital waste management practices as well.

Background of Census of Private Hospitals

In general terminology, hospital means a health institution for diagnosis or treatment of any kinds of health related problems or diseases. Nowadays, governmental and private, community or non-governmental or cooperative hospitals have been established in major urban or urban natured settlements with the view of giving health services to general public. After democracy restoration in 1990, the health services of private or community sectors have been expanded rapidly to date. Also the number of health sector institutions as well as community health service has been increased meaningfully. In this context, Central Bureau of Statistics of Nepal conducted a census of private hospitals in the nation realizing the fact to assess the contribution of health sectors in the national economy. The ‘census of private hospitals’ is one of such activities of the CBS, which will fill the data gaps pertaining to the sector. The services provided by the private hospitals are one of the important service sectors and its contribution to the economy is ever growing. The activities covered in the present census pertains to major Section Q of Human Health and Social Activities, division 86 human health activities, group 861 hospital activities, sub group 8610 hospital activities of the ISIC rev 4 or NSIC (International standard Industrial classification) which defines the service as short- or long-term hospital activities, i.e. medical, diagnostic and treatment activities, of general hospitals (e.g. community and regional hospitals, hospitals of non-profit organizations, university hospitals, military-base and prison hospitals) and specialized hospitals (e.g. mental health and substance abuse hospitals, hospitals for infectious diseases, maternity hospitals, specialized sanatoriums). The activities are chiefly directed to inpatients, are carried out under the direct supervision of medical doctors and include: services of medical and paramedical staff, services of laboratory and technical facilities, including radiologic and anesthesiology services, emergency room services, provision of operating room services, pharmacy services, food and other hospital services, services of family planning centers providing medical treatment such as sterilization and termination of pregnancy, with accommodation. The Fiscal Year 2011/12 (BS 2068/69) was the reference period of the census. The census was started in the fiscal year 2012/2013 but owing to late data collection and difficulties associated with it the process continues till the current fiscal year.

Health Care Waste management Practice

Health-care waste is a by-product of health care. Proper management of health care waste has been a major challenge in the country, especially in Kathmandu valley. If the health care wastes, both hazardous and non-hazardous, are properly not managed, it exposes health-care workers, waste handlers and the community to infections, toxic effects and injuries including the adverse impact on the environment. One of the purposes of this census was to find out health care waste management practices in hospital. Data was collected using self administered questionnaire filling or interviews wherever apply. This census did not collect information on waste management practices by observation and measurement by weight and volume.

Objectives of the Census

The main objectives of this census are:

- To assess the current size, nature of the private hospitals in the country
- To generate principal indicators of private hospitals such as number of private hospitals, number of persons engaged, value of fixed assets
- To prepare list of operating private hospitals which will provide a frame for future sample survey of the sector
- To assess the value addition in the economy made by this sector
- To fill the gap of information about the changes and developments-taking place in the hospitals
- To study the waste management practices of private hospitals with the perspective of environment management

Coverage of the census, reference period, census process

The census covered private hospitals, community or NGO or cooperative hospitals providing outdoor as well as indoor patient services in the entire territory of Nepal. In the scope of this census, any private or community or other than government financed hospitals operating indoor patient service with the availability of at least a bed service were enumerated. Private Aayurvedic and homeopathic health institutions operated with at least a bed of indoor patient service was also included in the scope of the census of private hospitals. But other private health institutions like polyclinic, clinic etc which did not have facility of indoor patient services and government hospitals, primary health centers, health posts, sub health posts and other government health institutions were not included in the coverage of the census. The census was carried out in one phase on the basis of list provided on private hospitals by the Ministry of Health and Population. The data collection was undertaken by the staff of statistical offices and Central

Bureau of Statistics. In the context of hospitals which had operated medical colleges or nursing homes, detail information on the part only for the private hospitals activities was collected. Reference period of this census for the purpose of data collection was set from 2068 Shrawan 01 to 2069 Asar last day. Information of the private hospitals which were established after the reference period or closed before the reference period were not taken in account in the scope of census. The census was regulated with the prevailing Statistical Act 2015 and it ensured the confidentiality of the individual information provided by the private hospitals.

Personnel involved in the census operation.

The entire census operation was undertaken by staffs from the Central Bureau of Statistics and the Statistical Offices. Officers from the CBS and Statistical Offices supervised the field operation in order to improve the data quality.

Quality Control

In order to ascertain the quality of data from the census, strict statistical norms were followed. Pre test of the questionnaire was undertaken prior to finalization of questionnaire. In order to ensure the consistency and quality, effort was made to train all personnel to be involved in the census procedures. Training was imparted to the enumerators. Special training programs were organized in the place namely Birendranagar, Chitwan and Dhangadhi, Kailali. The chief of the BSO supervised the field work in the district. Officers from the central office visited as many districts as possible for supervision while the field work was underway.

Contents of the Census

This census collected information on private hospitals in two parts mainly general information and economic transaction in first part and general hospital waste management practices with the view to assess the environment management in private hospitals in second part. In the first part, information like introductory information, type of hospital, date of operation, approved bed and bed available, employment status by sex, service provided to inpatients, outpatients and other patients, expenditure on salary and wages, hospital operation expenditures while providing services to patients, receipts or income obtained from different transaction while providing hospital services, status of different fixed assets, and stock description were collected for the reference period. Similarly in the second part of the questionnaire, information like segregation status of hospital waste product, segregation place, segregation by type of wastes, average daily production quantity of waste in kg per day and its'

distribution by type of wastes, type of bins used to collect or segregate wastes, final disposal location of wastes, recruitment status of employee for only hospital waste management and number, training status of employee for hospital waste management, average monthly cost in Rs for waste management and the cooperation and coordination of local level authority in regards to waste management were collected with the perspective to assess the hospital waste management. Along with the questionnaire, a manual was also prepared. The manual helped the enumerators and supervisors to correctly understand the questionnaire and execute the process of the census. The manual explains the questions and provides the understanding on what exactly is being sought on each point in the questionnaire. The format of the schedule is placed as Appendix of the report.

Data Collection

The data collection was the most important phase in the census. The reference period (the period for which the data was collected) was the Nepali fiscal year 20011/12 which starts and ends in mid July. The actual enumeration work for the census was carried out during the period from April 2013 to July mid 2013. It was a massive exercise involving the visits of enumerators to the concerned hospitals. As the data collection of detail economic transactions of the establishments are more different from the data collection from households, a single visit was always insufficient. During the data collection process, the enumerators established contact with the concerned individual, handed over the questionnaire and explained it. At a mutually agreed date, the enumerators once again visited the concerned hospital and collected the filled questionnaire or filled it themselves in presence of the concerned informants. In some hospitals, it was very hard to obtain information. For this, enumerators along with their respective supervisors had made a number of follow up to collect data from the hospitals.

Data processing

The filled in questionnaire were collected in CBS. The coding and processing work was done by the staff members of the environment section itself. Data entry was undertaken using CSPro 5.0 software. The data checking, tabulation and summarization was done using the statistical software package “SPSS”. The section has tried its best to assure the accuracy of data.

Limitations of the Census

As earlier mentioned, the census covered those private hospitals having taken permission to provide the inpatient service as well as outpatients. As this census relied on the list provided by the Ministry of Health and Population as the frame for conducting data collection, information were received from only 301

private hospitals or community hospitals or other hospitals other than government owned. Some hospitals did not respond and some hospitals in the list were closed either before the reference period or operated after reference period of did not meet the criteria of census definition of private hospital. Hence, statistical tables have been generated on the basis of information received from those 301 hospitals scattered all over the country.

Main Findings

Section A

Number of Private Hospitals	301
Number of Approved Beds	19,856
Number of Beds in Operation	19,580
Total Persons Engaged	24,031
Total Employees	22,581
Total Salary/wages in Rs	4,383,641,048
Gross Addition to Fixed Assets in the reference period (Rs)	3,403,750,000
Gross Fixed Assets at the End of Reference period(Rs)	36,974,279,080
Value of Input (Rs)	3,396,898,641
Value of Output (Rs)	11,391,285,126
Total Value Added (Rs)	7,994,386,485

Section B

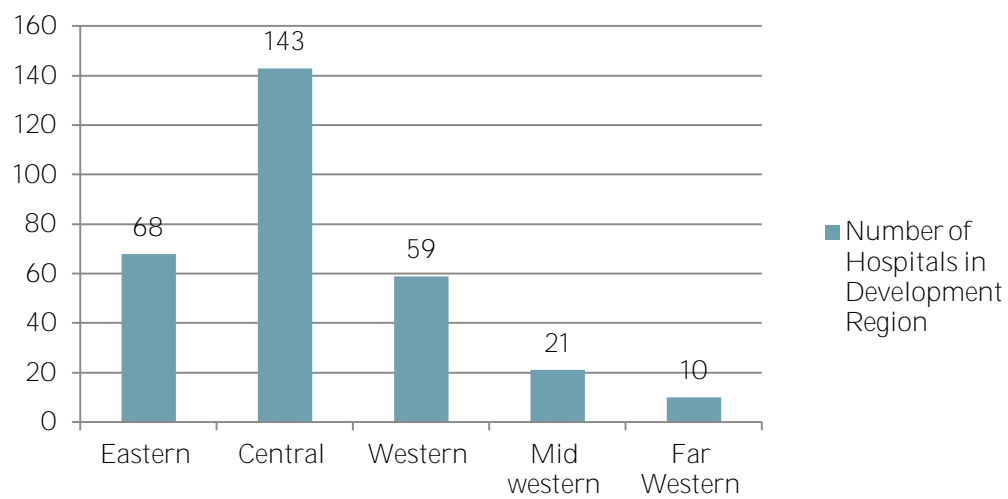
Number of Hospitals Which segregate wastes	294	
Place of Segregation of waste	Operation Room	72.2%
	Ward Room	89.2%
	Laboratory	84.4%
	Kitchen	30.8%
	Other	36.9%
Daily Average Waste Segregated by Hospital (in kg)	Mean	28.4
	Median	10
Final Disposal Locations/Place of waste products	Municipality/VDC Collection Centers	59.1%
	Landfill site	17.8%
	Hospital Compound	32.9%
	Incineration	45.6%
	Open Burning	26.2%
	Other	14.8%

Tables

Table 1 : Number of Private Hospitals by Area and Date of Operations

S.N.	Development Region	Hospital Type				Bed Category				
		Private	Community	Other	Total	Upto 15 Beds	16 to 50 Beds	51 to 100 Beds	100 Beds and Above	Total
Development Region										
1	Eastern	47	10	11	68	50	9	7	2	68
2	Central	103	24	16	143	60	32	37	14	143
3	Western	40	14	5	59	23	17	12	7	59
4	Mid western	17	3	1	21	14	2	3	2	21
5	Far Western	7	3	0	10	3	5	2	0	10
Ecological Belt										
1	Mountain	6	2	1	9	6	2	1	0	9
2	Hill	102	30	16	148	62	37	36	13	148
3	Terai	106	22	16	144	82	26	24	12	144
Out of and In Kathmandu Valley										
1	Kathmandu Valley	49	11	7	67	15	20	25	7	67
2	Out of Kathmandu Valley	165	43	26	234	135	45	36	18	234
Date of Hospital Operation										
1	Operated in 2046 BS and Before	5	5	6	16	1	6	3	6	16
2	Operated from 2047 to 2062 BS	64	21	10	95	25	31	25	14	95
3	Operated in 2063 BS and After	145	28	17	190	124	28	33	5	190
	NEPAL	214	54	33	301	150	65	61	25	301

Number of Hospitals in Development Region

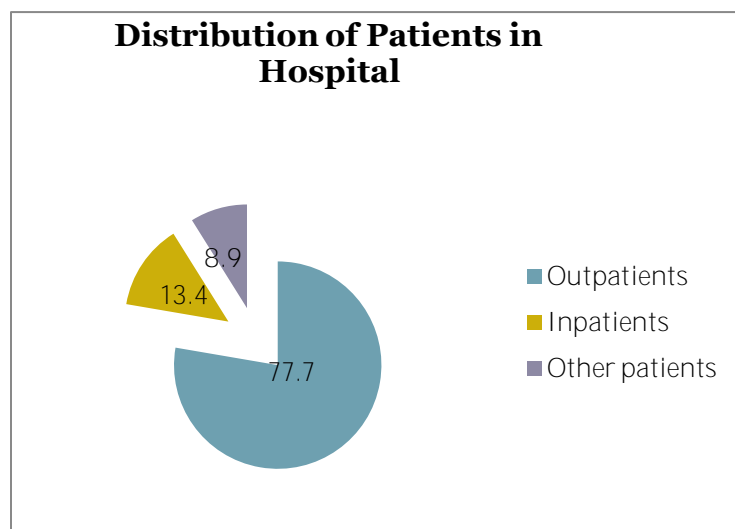
Table 2: Number of Beds Approved and Operated by Area,Type,Bed category and Date of operation

<i>S.N.</i>	<i>Area</i>	<i>Approved Bed</i>	<i>Operated Bed</i>
1	Nepal	19,856	19,580
<i>Development Region</i>			
1	Eastern	2,663	2,414
2	Central	10,554	10,339
3	Western	4,741	4,952
4	Mid Western	1,532	1,504
5	Far Western	366	371
<i>Ecological Belt</i>			
1	Mountain	175	172
2	Hill	10,261	10,421
3	Terai	9,420	8,987
<i>Out of and In Kathmandu Valley</i>			
1	Kathmandu Valley	6,024	5,857
2	Out of Kathmandu Valley	13,832	13,723
<i>Type of Hospitals</i>			
1	Private Hospital	15,203	14,983
2	Community Hospital	2,554	2,577
3	Other Hospital	2,099	2,020
<i>Bed Category</i>			
1	Up to 15 Beds	2,220	1,963
2	16 to 50 Beds	2,505	2,533
3	51 to 100 Beds	4,581	4,543
4	More than 100 Beds	10,550	10,541
<i>Date of Hospital Operation</i>			
1	Operated in 2046 BS and Before	1,456	1,471
2	Operated from 2047 to 2062 BS	11,280	10,923
3	Operated in 2063 BS and After	7,120	7,186

Table 3(a): Number of Patients by type in the reference period

<i>Year</i>	<i>Months</i>	<i>Outpatients</i>	<i>Inpatients</i>	<i>Other patients</i>	<i>Total Patients</i>
2068	Shrawan	555,747	92,536	62,703	710,986
2068	Bhadra	520,271	89,110	62,625	672,006
2068	Ashoj	460,308	81,679	55,164	597,151
2068	Kartik	449,192	77,557	53,472	580,221
2068	Mangsir	454,080	87,483	51,374	592,937
2068	Poush	427,311	77,863	47,549	552,723
2068	Magh	472,496	84,447	52,468	609,411
2068	Fagun	505,677	90,138	60,049	655,864
2068	Chaitra	555,138	92,393	55,594	703,125
2069	Baishakh	510,683	85,857	59,440	655,980
2069	Jestha	549,537	88,041	64,081	701,659
2069	Asar	599,339	95,595	68,737	763,671
	NEPAL	6,059,779	1,042,699	693,256	7,795,734
	<i>In Percent</i>	<i>77.7</i>	<i>13.4</i>	<i>8.9</i>	<i>100</i>

Table 3(b): Number of Patients by Area,Type,Bed category and Date of operation

<i>S.N.</i>	<i>Area</i>	<i>Out Patients</i>	<i>In Patients</i>	<i>Other Patients</i>	<i>Total Patients</i>
1	Nepal	6,059,779	1,042,699	693,256	7,795,734
<i>Development Region</i>					
1	Eastern	728,992	133,793	73,940	936,725
2	Central	3,300,693	539,001	453,438	4,293,132
3	Western	1,457,817	287,213	71,883	1,816,913
4	Mid Western	461,135	60,696	33,308	555,139
5	Far Western	111,142	21,996	60,687	193,825
<i>Ecological Belt</i>					
1	Mountain	56,822	7,253	806	64,881
2	Hill	3,431,277	442,957	536,541	4,410,775
3	Terai	2,571,680	592,489	155,909	3,320,078
<i>Type of Hospitals</i>					
1	Private Hospital	3,915,769	739,505	500,747	5,156,021
2	Community Hospital	1,129,848	133,242	171,577	1,434,667
3	Other Hospital	1,014,162	169,952	20,932	1,205,046
<i>Bed Category</i>					
1	Up to 15 Beds	702,643	106,768	61,953	871,364
2	16 to 50 Beds	1,058,345	114,957	166,273	1,339,575
3	51 to 100 Beds	1,299,046	205,306	129,665	1,634,017
4	More than 100 Beds	2,999,745	615,668	335,365	3,950,778

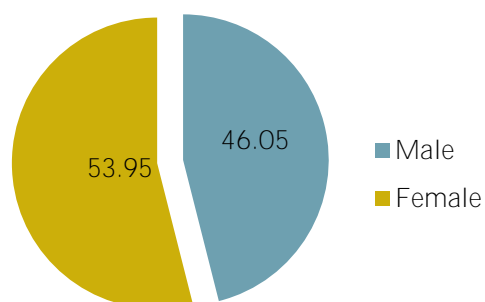
Table 4 (a): Total Persons Engaged

S.N.	Area	Proprietor / Active Partner			Technical Persons			Administrative Persons			Total Persons Engaged		
		Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total	Male	Female	Total
1	Nepal	1220	230	1450	6854	9036	15890	3544	3147	6691	11618	12413	24031
Development Region													
1	Eastern	212	44	256	874	1135	2009	468	339	807	1554	1518	3072
2	Central	588	126	714	3735	5030	8765	1905	1698	3603	6228	6854	13082
3	Western	305	30	335	1708	2227	3935	723	794	1517	2736	3051	5787
4	Mid Western	68	22	90	408	472	880	394	283	677	870	777	1647
5	Far Western	47	8	55	129	172	301	54	33	87	230	213	443
Ecological Belt													
1	Mountain	42	13	55	46	50	96	23	11	34	111	74	185
2	Hill	721	129	850	4432	6219	10651	1881	1855	3736	7034	8203	15237
3	Terai	457	88	545	2376	2767	5143	1640	1281	2921	4473	4136	8609
Type of Hospitals													
1	Private Hospital	808	151	959	4867	6966	11833	2586	2424	5010	8261	9541	17802
2	Community Hospital	302	63	365	1163	1294	2457	543	470	1013	2008	1827	3835
3	Other Hospital	110	16	126	824	776	1600	415	253	668	1349	1045	2394
Bed Category													
1	Up to 15 Beds	470	95	565	886	958	1844	356	245	601	1712	1298	3010
2	16 to 50 Beds	316	76	392	1159	1704	2863	590	460	1050	2065	2240	4305
3	51 to 100 Beds	320	44	364	1591	2255	3846	838	813	1651	2749	3112	5861
4	More than 100 Beds	114	15	129	3218	4119	7337	1760	1629	3389	5092	5763	10855

Table 4(b): Total Employees of Private Hospitals by Area, Type and Bed category

S.N.	Area	Total Employees		
		Male	Female	Total
1	Nepal	10398	12183	22581
Development Region				
1	Eastern	1342	1474	2816
2	Central	5640	6728	12368
3	Western	2431	3021	5452
4	Mid Western	802	755	1557
5	Far Western	183	205	388
Ecological Belt				
1	Mountain	69	61	130
2	Hill	6313	8074	14387
3	Terai	4016	4048	8064
Out of and In Kathmandu Valley				
1	Kathmandu Valley	3845	5298	9143
2	Out of Kathmandu Valley	6553	6885	13438
Type of Hospitals				
1	Private Hospital	7453	9390	16843
2	Community Hospital	1706	1764	3470
3	Other Hospital	1239	1029	2268
Bed Category				
1	Up to 15 Beds	1242	1203	2445
2	16 to 50 Beds	1749	2164	3913
3	51 to 100 Beds	2429	3068	5497
4	More than 100 Beds	4978	5748	10726

Distribution of Employees by sex

Table 5 : Distribution of salary/wages Paid by Private Hospitals

<i>S.N.</i>	<i>Area</i>	<i>Total Employees</i>	<i>Salaries/ Wages in Rs</i>
1	Nepal	22581	4,383,641,048
<i>Development Region</i>			
1	Eastern	2816	445,086,928
2	Central	12368	2,284,263,377
3	Western	5452	1,279,391,999
4	Mid Western	1557	315,587,130
5	Far Western	388	59,311,613
<i>Ecological Belt</i>			
1	Mountain	130	25,153,302
2	Hill	14387	2,948,974,687
3	Terai	8064	1,409,513,058
<i>Type of Hospitals</i>			
1	Private Hospital	16843	3,114,679,642
2	Community Hospital	3470	675,978,721
3	Other Hospital	2268	592,982,685
<i>Bed Category</i>			
1	Up to 15 Beds	2445	319,531,584
2	16 to 50 Beds	3913	623,204,014
3	51 to 100 Beds	5497	936,043,083
4	More than 100 Beds	10726	2,504,862,366

Table 6(a): Operational Cost of Hospitals by Development Region and Ecological Belts

<i>Expense Titles</i>	<i>Nepal</i>	Development Regions					Ecological Belts		
		<i>Eastern DR</i>	<i>Central DR</i>	<i>Western DR</i>	<i>Mid Western DR</i>	<i>Far Western DR</i>	<i>Mountain</i>	<i>Hill</i>	<i>Terai</i>
Rent of Land	209,148,831	15,744,791	143,004,919	41,118,061	5,983,500	3,297,560	1,199,400	160,430,001	47,519,430
Rent of Building	12,438,906	805,101	5,425,215	5,604,590	604,000	-	-	5,137,365	7,301,541
Rent of Machinery Tools and others	86,561,763	1,400,840	69,506,541	15,538,882	20,000	95,500	245,000	69,588,319	16,728,444
Health Camp	72,495,338	5,701,059	22,731,304	25,845,468	15,889,851	2,327,656	977,596	35,983,103	35,534,639
Medicine Purchase	1,023,732,152	138,465,008	380,244,188	378,817,592	70,607,760	55,597,603	16,258,016	578,254,991	429,219,145
Communication	48,127,374	4,850,471	28,276,062	10,467,845	3,616,520	916,477	416,954	32,967,999	14,742,422
Electricity, Water	226,953,467	18,497,087	132,791,510	55,051,748	18,263,983	2,349,139	684,262	150,902,388	75,366,816
Fuel	206,590,371	31,879,702	107,297,650	41,839,721	22,236,060	3,337,238	798,550	127,386,914	78,404,907
Office Goods and Stationary	119,243,095	26,823,211	69,557,461	17,662,198	3,007,307	2,192,917	999,098	70,039,033	48,204,964
Advertisement	53,493,403	7,290,360	22,376,072	20,828,780	1,890,128	1,108,063	124,900	27,818,126	25,550,377
Audit and Legal Advisory	54,419,424	2,302,321	45,751,603	4,532,132	1,623,368	210,000	78,189	44,605,641	9,735,594
Training, Workshop, Meeting , Guest reception	94,930,393	8,124,403	46,123,165	29,266,779	9,736,519	1,679,526	633,283	51,282,814	43,014,296
Other Operating Costs	1,207,617,303	64,819,922	468,486,069	641,625,536	28,603,719	4,082,057	5,948,840	1,054,667,422	147,001,041

Change in Stock of Fuel, Surgical goods , medicines and other inputs	18,853,177	-34,516,174	40,616,839	11,134,512	4,388,000	-2,770,000	1,719,000	32,180,975	-15,046,798
<i>Value of operational cost</i>	3,396,898,641	361,220,451	1,500,954,920	1,277,064,820	177,694,714	79,963,736	26,645,088	2,376,883,140	993,370,413

Table 6 (b): Operational Cost of Private Hospitals by type of Hospital and Type of Bed Categories

<i>Expense Titles</i>	<i>Nepal</i>	<i>Type of Hospitals</i>			<i>Type of Bed Categories</i>			
		<i>Private Hospital</i>	<i>Community Hospital</i>	<i>Other Hospital</i>	<i>Up to 15 Beds</i>	<i>16 to 50 Beds</i>	<i>51 to 100 Beds</i>	<i>More than 100 Beds</i>
Rent of Land	209,148,831	149,033,690	43,455,433	16,659,708	27,959,026	42,292,539	81,822,701	57,074,564
Rent of Building	12,438,906	11,238,006	1,146,912	53,988	383,800	3,174,312	1,164,940	7,715,854
Rent of Machinery Tools and others	86,561,763	82,514,579	3,643,534	403,650	1,103,498	42,584,225	42,648,040	226,000
Health Camp	72,495,338	43,316,751	13,891,073	15,287,514	21,283,083	15,928,242	14,446,459	20,837,554
Medicine Purchase	1,023,732,152	617,071,749	239,351,811	167,308,592	145,501,150	220,133,192	203,622,421	454,475,389
Communication	48,127,374	34,029,583	9,219,856	4,877,935	5,395,742	10,401,524	9,208,630	23,121,478
Electricity, Water	226,953,467	172,714,169	31,595,916	22,643,382	11,635,439	32,757,740	45,779,970	136,780,318
Fuel	206,590,371	142,458,045	38,471,030	25,661,296	13,377,267	33,321,887	50,923,108	108,968,110
Office Goods and Stationary	119,243,095	86,785,908	22,107,282	10,349,905	12,886,442	26,188,775	31,639,987	48,527,891
Advertisement	53,493,403	46,791,609	5,367,266	1,334,528	5,327,223	6,268,696	10,151,212	31,746,272
Audit and Legal Advisory	54,419,424	47,819,385	3,253,764	3,346,275	19,109,973	4,457,831	7,846,514	23,005,106
Training, Workshop, Meeting , Guest reception	94,930,393	57,032,091	15,539,132	22,359,169	6,095,546	19,981,454	20,267,004	48,586,389
Other Operating Costs	1,207,617,303	1,063,665,695	66,677,841	77,273,768	34,280,196	118,888,240	249,589,121	804,859,747
Change in Stock of Fuel, Surgical goods , medicines and other inputs	18,853,177	20,962,888	-18,664,701	16,554,990	6,042,318	6,539,376	2,040,463	4,231,020
Value of Operational cost	3,396,898,641	2,533,508,372	512,385,551	351,004,719	298,296,066	569,839,280	767,069,644	1,761,693,651

Table 7: Operational Income of Private Hospitals by Area, Type, Bed Category and Date of Operation

Value in Rs								
Area	Receipt from Patient Registration, Admission, Operation and Diagnostic Service	Receipt from Medicines Sell	Receipt from Health Camp	Receipt from Land Rent	Receipt from Building Rent	Receipt from Ambulance Service	Receipt from Other Hospital Services and transactions	Value of Operational Income
Nepal	6,851,682,481	1,471,736,581	101,925,662	2,945,000	113,511,084	58,355,221	2,791,129,098	11,391,285,126
Development Region								
Eastern	684,959,181	124,465,714	21,405,306	10,000	6,892,000	7,846,342	245,457,352	1,091,035,895
Central	4,567,435,461	688,932,275	17,818,561	2,695,000	89,181,287	26,709,134	845,060,076	6,237,831,794
Western	1,141,629,624	493,025,014	33,047,897	-	13,111,770	19,142,619	1,403,773,250	3,103,730,176
Mid Western	394,371,386	97,712,513	17,288,248	240,000	4,086,027	2,894,000	244,375,089	760,967,263
Far Western	63,286,828	67,601,065	12,365,650	-	240,000	1,763,125	52,463,330	197,719,998
Ecological Belt								
Mountain	25,514,594	19,195,463	7,000	-	-	-	50,499,816	95,216,873
Hill	4,635,440,179	942,478,466	31,610,123	2,695,000	72,835,457	34,520,040	2,100,244,070	7,819,823,335
Terai	2,190,727,707	510,062,652	70,308,539	250,000	40,675,627	23,835,181	640,385,212	3,476,244,918
Out of and In Kathmandu Valley								
Kathmandu Valley	3,688,189,451	488,927,651	13,583,161	2,695,000	64,547,196	15,178,686	544,831,478	4,817,952,623
Out of Kathmandu Valley	3,163,493,030	982,808,930	88,342,501	250,000	48,963,888	43,176,534	2,246,297,620	6,573,332,503

Type of Hospitals								
Private Hospital	5,302,804,851	808,092,563	64,112,342	2,945,000	93,305,329	41,559,012	2,124,281,883	8,437,100,980
Community Hospital	781,850,566	430,110,574	1,514,600	-	9,301,298	10,142,483	362,325,287	1,595,244,808
Other Hospital	767,027,064	233,533,444	36,298,719	-	10,904,457	6,653,726	304,521,928	1,358,939,338
Bed Category								
Up to 15 Beds	509,135,867	192,974,052	19,812,848	277,000	2,617,500	13,556,818	171,070,161	909,444,246
16 to 50 Beds	1,005,600,124	374,728,110	40,121,223	10,000	9,935,346	17,811,053	328,216,303	1,776,422,159
51 to 100 Beds	1,597,266,335	311,308,607	21,449,807	1,638,000	28,996,302	9,970,655	453,914,949	2,424,544,655
More than 100 Beds	3,739,680,155	592,725,812	20,541,784	1,020,000	71,961,936	17,016,695	1,837,927,684	6,280,874,066
Date of Operation								
Operated in 2046 BS and Before	527,516,632	120,747,935	19,274,766	-	10,708,507	1,818,075	170,185,349	850,251,264
Operated from 2047 to 2062 BS	4,596,535,931	930,713,483	56,818,098	1,270,000	57,081,235	26,321,100	1,952,663,654	7,621,403,501
Operated after 2062 BS	1,727,629,918	420,275,163	25,832,797	1,675,000	45,721,342	30,216,046	668,280,095	2,919,630,361

Table 8 (a): Gross Addition in fixed Assets in the Reference period by Area , Type and Bed Category

<i>S.N.</i>	<i>Area</i>	<i>Amount in Rs</i>
1	Nepal	3,403,750,000
<i>Development Region</i>		
1	Eastern	713,196,000
2	Central	1,903,900,000
3	Western	459,828,000
4	Mid western	307,072,000
5	Far Western	19,754,000
<i>Ecological Belt</i>		
1	Mountain	41,504,000
2	Hill	1,705,224,000
3	Terai	1,657,022,000
<i>In and Out Valley</i>		
1	Kathmandu Valley	992,030,000
2	Out of Kathmandu Valley	2,411,720,000
<i>Type of Hospital</i>		
1	Private	2,768,833,000
2	Community	401,482,000
3	Other	233,435,000
<i>Bed category</i>		
1	Upto 15 Beds	231,686,000
2	16 to 50 Beds	421,582,000
3	51 to 100 Beds	719,425,000
4	100 Beds and Above	2,031,057,000

Table 8(b): Gross Fixed Assets at the end of Reference Period by Area ,Type , Bed Category and Date of Operation

S.N.	Area	Gross Fixed Assets in Rs						Total Gross Fixed Assets
		Land	Building	Machine	Furniture	Vehicles	Other	
1	Nepal	4,349,321,000	11,030,042,000	10,734,963,000	3,293,085,180	5,757,738,000	1,809,129,900	36,974,279,080
Development Region								
1	Eastern	538,864,000	1,103,591,000	1,268,399,000	1,451,480,180	3,877,162,000	863,673,900	9,103,170,080
2	Central	2,591,574,000	6,678,969,000	6,643,335,000	1,655,742,000	1,718,760,000	797,781,000	20,086,161,000
3	Western	1,133,040,000	2,239,636,000	761,861,000	108,757,000	96,543,000	134,622,000	4,474,459,000
4	Mid Western	65,793,000	953,104,000	1,975,262,000	62,877,000	42,608,000	11,553,000	3,111,197,000
5	Far Western	20,050,000	54,742,000	86,106,000	14,229,000	22,665,000	1,500,000	199,292,000
Ecological Belt								
1	Mountain	75,000	57,872,000	50,855,000	3,266,000	974,000	5,807,000	118,849,000
2	Hill	3,544,653,000	7,814,475,000	5,765,112,000	1,410,712,000	1,658,556,000	809,493,000	21,003,001,000
3	Terai	804,593,000	3,157,695,000	4,918,996,000	1,879,107,180	4,098,208,000	993,829,900	15,852,429,080
In and Out of Kathmandu Valley								
1	Kathmandu Valley	2,346,342,000	4,866,476,000	4,607,252,000	1,150,922,000	1,271,996,000	443,854,000	14,686,842,000
2	Out of Kathmandu Valley	2,002,979,000	6,163,566,000	6,127,711,000	2,142,163,180	4,485,742,000	1,365,275,900	22,287,437,080
Type of Hospitals								
1	Private	3,370,999,000	8,840,411,000	9,020,293,000	1,917,153,000	5,089,586,000	1,259,411,000	29,497,853,000
2	Community	272,478,000	1,100,244,000	913,329,000	174,398,180	342,835,000	353,813,900	3,157,098,080
3	Other	705,844,000	1,089,387,000	801,341,000	1,201,534,000	325,317,000	195,905,000	4,319,328,000

Bed Category								
1	Upto 15 Beds	352,282,000	528,192,000	2,937,355,000	1,478,275,180	3,877,493,000	545,026,900	9,718,624,080
2	16 to 50 Beds	1,147,301,000	797,773,000	2,082,939,000	322,061,000	224,368,000	208,685,000	4,783,127,000
3	51 to 100 Beds	1,146,914,000	1,404,761,000	1,583,635,000	208,159,000	153,032,000	149,798,000	4,646,299,000
4	101 Beds and Above	1,702,824,000	8,299,316,000	4,131,034,000	1,284,590,000	1,502,845,000	905,620,000	17,826,229,000
Date of operation								
1	Operated in 2046 and Before	1,281,508,000	587,761,000	173,601,000	58,557,000	34,830,000	20,645,000	2,156,902,000
2	Operated from 2047 to 2062	2,058,066,000	8,903,094,000	6,024,942,000	1,498,599,000	1,743,645,000	1,176,916,000	21,405,262,000
3	Operated in 2063 and After	1,009,747,000	1,539,187,000	4,536,420,000	1,735,929,180	3,979,263,000	611,568,900	13,412,115,080

Table 9: Value Added of Private Hospitals by Area ,Type and Bed Category

S.N.	Area	Value of Input in Rs.	Value of Output in Rs.	Value Added in Rs.
1	Nepal	3,396,898,641	11,391,285,126	7,994,386,485
Development Region				
1	Eastern	361,220,451	1,091,035,895	729,815,444
2	Central	1,500,954,920	6,237,831,794	4,736,876,873
3	Western	1,277,064,820	3,103,730,176	1,826,665,356
4	Mid Western	177,694,714	760,967,263	583,272,549
5	Far Western	79,963,736	197,719,998	117,756,262
Ecological Belt				
1	Mountain	26,645,088	95,216,873	68,571,785
2	Hill	2,376,883,140	7,819,823,335	5,442,940,195
3	Terai	993,370,413	3,476,244,918	2,482,874,504
Out of and In Kathmandu Valley				
1	Kathmandu Valley	1,138,886,726	4,817,952,623	3,679,065,897
2	Out of Kathmandu Valley	2,258,011,915	6,573,332,503	4,315,320,588
Type of Hospitals				
1	Private	2,533,508,372	8,437,100,980	5,903,592,608
2	Community	512,385,551	1,595,244,808	1,082,859,257
3	Other	351,004,719	1,358,939,338	1,007,934,619
Bed Category				
1	Up to 15 Beds	298,296,066	909,444,246	611,148,180
2	16 to 50 Beds	569,839,280	1,776,422,159	1,206,582,879
3	51 to 100 Beds	767,069,644	2,424,544,655	1,657,475,011
4	More than 100 Beds	1,761,693,651	6,280,874,066	4,519,180,415

Table 10.1: Number of Hospitals by Segregation of Waste

S.N.	Area	Does the hospital segregate wastes?		Total
		Yes	No	
1	Nepal	294	7	301
Development Region				
1	Eastern	67	1	68
2	Central	138	5	143
3	Western	59	0	59
4	Mid western	20	1	21
5	Far Western	10	0	10
Ecological Belt				
1	Mountain	9	0	9
2	Hill	147	1	148
3	Terai	138	6	144
In and Out of Valley				
1	Kathmandu Valley	67	0	67
2	Out of Kathmandu Valley	227	7	234
Hospital Type				
1	Private	209	5	214
2	Community	53	1	54
3	Other	32	1	33
Bed Category				
1	Upto 15 Beds	146	4	150
2	16 to 50 Beds	63	2	65
3	51 to 100 Beds	61	0	61
4	100 Beds and Above	24	1	25
Date of operation				
1	Operated in 2046 and Before	15	1	16
2	Operated from 2047 to 2062	93	2	95
3	Operated in 2063 and After	186	4	190

Table 10.2 : Place of Wastes Segregation

Place of Hospital Waste Segregation	Percent of Cases*
Operation Room	72.20%
Ward room	89.20%
Laboratory	84.40%
kitchen	30.80%
Other	36.90%

* These results are derived from the multiple response category of question

Table 10.3: Types of hospital wastes segregated in Hospitals

Type of Wastes Segregated	Percent of Cases*
Sharp Waste	94.20%
Pathological Waste	84.30%
Infectious Waste	85.00%
Radioactive Waste	33.80%
Chemical Waste	58.40%
Pharmaceutical Waste	86.70%
Other Waste	25.90%

* These results are derived from the multiple response category of question

Table 10.4: Daily Average Waste Product per Hospital

<i>S.N.</i>	<i>Area</i>	<i>Mean (Kg per day)</i>	<i>Median (Kg per day)</i>
1	Nepal	28.42	10
<i>Development Region</i>			
1	Eastern	20.85	5.5
2	Central	35.41	10
3	Western	28.36	10.2
4	Mid western	14.43	6
5	Far Western	12.5	15
<i>Ecological Belt</i>			
1	Mountain	9	8
2	Hill	35.66	10
3	Terai	22.21	8
<i>In and Out Valley</i>			
1	Kathmandu Valley	52.98	15
2	Out of Kathmandu Valley	21.4	8
<i>Hospital Type</i>			
1	Private	24.9	10
2	Community	32.02	12
3	Other	45.56	15
<i>Bed Category</i>			
1	Upto 15 Beds	6.87	5
2	16 to 50 Beds	27.43	14
3	51 to 100 Beds	37.59	15
4	100 Beds and Above	141.5	125

Table 10.5 : Number of Hospitals by Daily Average Waste Quantity Produced

<i>S.N.</i>	<i>Area</i>	<i>Waste Quantity</i>				<i>Total</i>
		<i>Upto 10 kg</i>	<i>10.1 to 20 Kg</i>	<i>20.1 to 50 Kg</i>	<i>50.1 Kg and above</i>	
1	Nepal	171	61	33	32	297
<i>Development Region</i>						
1	Eastern	48	9	5	6	68
2	Central	74	29	19	17	139
3	Western	29	13	9	8	59
4	Mid western	16	4	0	1	21
5	Far Western	4	6	0	0	10
<i>Ecological Belt</i>						
1	Mountain	6	3	0	0	9
2	Hill	76	32	17	21	146
3	Terai	89	26	16	11	142
<i>In and Out of Valley</i>						
1	Kathmandu Valley	24	17	13	12	66
2	Out of Kathmandu Valley	147	44	20	20	231
<i>Type of Hospitals</i>						
1	Private	133	39	19	20	211
2	Community	25	14	10	5	54
3	Other	13	8	4	7	32
<i>Bed Category</i>						
1	Upto 15 Beds	128	18	3	0	149
2	16 to 50 Beds	26	20	13	4	63
3	51 to 100 Beds	17	21	15	8	61
4	100 Beds and Above	0	2	2	20	24

Table 10.6: Type of bins used to collect the hospital waste products

<i>S.N.</i>	<i>Type of Bin</i>	<i>Percent of Cases</i>
1	Plastic Bin	96.60%
2	Plastic Bag	59.00%
3	Paper Cartoon	45.10%
4	Metal Bin	29.50%
5	Other Bin	9.20%

Table 10.7: Final disposal locations/places of hospital waste products

<i>S.N.</i>	<i>Final Disposal Location</i>	<i>Percent of Cases*</i>
1	Municipality/VDC Collection Centers	59.10%
2	Lansfill Site	17.80%
3	Hospital Compound	32.90%
4	Burning in Incineration	45.60%
5	Burning Open	26.20%
6	Other kind of Disposal	14.80%

* These results are derived from the multiple response category of question

Table 10.8: Status of Recruitment of Staff only for Hospital Waste Product Management

<i>Staff Arrangement</i>	<i>No. of Hospitals</i>	<i>Percent</i>
YES	244	81.1
NO	57	18.9
Total	301	100

Table 10.9: Number of Staff for Hospital Waste Product Management by Area , Type and Bed Category

<i>S.N.</i>	<i>Area</i>	<i>No .of Staff</i>
1	Nepal	1004
Development Region		
1	Eastern	218
2	Central	488
3	Western	239
4	Mid western	33
5	Far Western	26
Ecological Belt		
1	Mountain	8
2	Hill	516
3	Terai	480
In and Out of Valley		
1	Kathmandu Valley	331
2	Out of Kathmandu Valley	673
Hospital Type		
1	Private	701
2	Community	172
3	Other	131
Bed Category		
1	Upto 15 Beds	202
2	16 to 50 Beds	210
3	51 to 100 Beds	344
4	100 Beds and Above	248

Table 10.10: Status of Training Received by Staff for Hospital Waste Product Management

S.N.	Area	Waste management training received by Staff		Total Hospitals
		YES	NO	
1	Nepal	160	141	301
Development Region				
1	Eastern	35	33	68
2	Central	74	69	143
3	Western	34	25	59
4	Mid western	11	10	21
5	Far Western	6	4	10
Ecological Belt				
1	Mountain	1	8	9
2	Hill	78	70	148
3	Terai	81	63	144
In and Out Valley				
1	Kathmandu Valley	41	26	67
2	Out of Kathmandu Valley	119	115	234
Hospital type				
1	Private	121	93	214
2	Community	27	27	54
3	Other	12	21	33
Bed category				
1	Upto 15 Beds	65	85	150
2	16 to 50 Beds	35	30	65
3	51 to 100 Beds	42	19	61
4	100 Beds and Above	18	7	25

Table 10.11: Average Monthly Expenditure for Hospital Waste Product Management by Area

<i>S.N.</i>	<i>Area</i>	<i>Mean in Rs</i>	<i>Median in Rs</i>
1	Nepal	23,352	6500
<i>Development Region</i>			
1	Eastern	20,085	6250
2	Central	20,706	6000
3	Western	40,188	9800
4	Mid western	6,619	5000
5	Far Western	19,200	7500
<i>Ecological Belt</i>			
1	Mountain	7,722	3000
2	Hill	25,273	6250
3	Terai	22,353	6500
<i>In and Out Valley</i>			
1	Kathmandu Valley	31,272	10000
2	Out of Kathmandu Valley	21,084	6000
<i>Type of Hospital</i>			
1	Private	22,636	6000
2	Community	16,601	6000
3	Other	39,040	12800
<i>Bed Category</i>			
1	Upto 15 Beds	6,363	3800
2	16 to 50 Beds	23,169	10000
3	51 to 100 Beds	21,481	10000
4	100 Beds and Above	130,323	72000

Table 10.12: Number of Hospitals by category of average cost in Rs. Per month for waste management

S.N.	Area	Category of Average Cost per month				Total
		Less than or equal Rs.5000	Rs 5001 to Rs 10000	Rs 10001 to Rs 50000	Rs 50001 and above	
1	Nepal	115	53	85	24	277
Development Region						
1	Eastern	25	13	20	4	62
2	Central	56	23	41	13	133
3	Western	18	11	20	6	55
4	Mid western	11	4	2	0	17
5	Far Western	5	2	2	1	10
Ecological Belt						
1	Mountain	3	1	2	0	6
2	Hill	59	24	39	16	138
3	Terai	53	28	44	8	133
In and out of valley						
1	Kathmandu Valley	24	11	19	11	65
2	Out of Kathmandu Valley	91	42	66	13	212
Hospital Type						
1	Private	86	40	57	16	199
2	Community	18	10	16	3	47
3	Other	11	3	12	5	31
Bed Category						
1	Upto 15 Beds	83	25	26	1	135
2	16 to 50 Beds	16	12	27	5	60
3	51 to 100 Beds	16	16	24	4	60
4	100 Beds and Above	0	0	8	14	22

Annex

यस प्रश्नावलीमा सोधिएका विवरण तथ्याङ्क ऐन, २०१५ अनुसार गोप्य रहनेछन् । कुनै पनि अस्पतालको विवरण व्यक्तिगत रूपमा देखिने गरी प्रकाशनमा ल्याइने छैन र केवल सामुहिक रूपमा तथ्याङ्कीय प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गरिने छ ।

निजी अस्पतालहरूको गणना - २०६९

प्रश्नावली

नेपाल सरकार
राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय
केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग
थापाथली, काठमाण्डौ

फोन नं. ४२४५८४८, ४२५२४७९, ४२४५९४६, ४२४५९४७, ४२४५९४८

फ्याक्स : ०१-४२२७७२०

वेबसाइट : www.cbs.gov.np

विभागीय प्रयोजनका लागि

जिल्ला कोड		फाराम नम्बर		

नेपाल सरकार
राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय
केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग
निजी अस्पतालहरुको गणना २०६९
सन्दर्भ वर्ष २०६८/६९

(यो गणनामा २०६८ साल साउन १ गते देखि २०६९ साल आषाढ मसान्त सम्मलाई सन्दर्भ अवधि मानिएको छ ।)

यो गणनाको मुख्य उद्देश्य कुल गार्हस्थ उत्पादन (GDP) मा निजी अस्पतालहरुको योगदानको अनुमान गर्नु र ति अस्पतालहरुको फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अध्ययन गर्नु हो । यस उद्देश्य परिपूर्ति गर्नका लागि अस्पतालसँग सम्बन्धित सत्य तथ्य बिबरण उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनु हुन केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग सम्बन्धित सबैमा अनुरोध गर्दछ ।

१. परिचयात्मक विवरण :

१.१ अस्पतालको नाम :	नेपालीमा			
	अंग्रेजीमा			
१.२ ठेगाना :				
१.२.१ जिल्ला :		जिल्ला कोड :		
१.२.२ गा.वि.स. / नगरपालिका				
१.२.३ वडा नं.		१.२.४ टोल		
१.३ सम्पर्क टेलिफोन नं. / फ्याक्स नं. :				
१.४ ईमेल ठेगाना :				
१.५ वेबसाइट ठेगाना (Website address)				
१.६ अस्पताल संचालन मिति				
१.७ अस्पतालको किसिम	१. निजी २. सामुदायिक ३. अन्य			
१.८ अनुमती प्राप्त शैया (Bed) संख्या	.....			
१.९ हाल संचालित शैया (Bed) संख्या	.....			

२. रोजगार सम्बन्धी बिबरण : (अस्पतालमा नियमित रुपमा काम गर्ने कर्मचारीहरुको संख्या)

सि.नं.	कर्मचारीको प्रकार	कर्मचारी संख्या		
		पुरुष	महिला	जम्मा
२.१	व्यवस्थापक/संचालक			
२.२	प्राविधिक (डाक्टर, नर्स, हे.अ., अ.न.मी. आदि .)			
२.३	प्रशासनिक			

३. अस्पतालबाट सेवा प्राप्त गरेका बिरामीहरुको संख्या :

सि.नं.	महिना	बहिरङ्ग (Out Patient)	आन्तरिक (In Patient)	अन्य	जम्मा
३.१	२०६८ साउन				
३.२	२०६८ भदौ				
३.३	२०६८ असोज				
३.४	२०६८ कात्तिक				
३.५	२०६८ मंसिर				
३.६	२०६८ पौष				
३.७	२०६८ माघ				
३.८	२०६८ फागुन				
३.९	२०६८ चैत्र				
३.१०	२०६९ वैशाख				
३.११	२०६९ जेष्ठ				
३.१२	२०६९ असार				
जम्मा					

४. अस्पतालको कर्मचारी खर्च :

सि.नं.	शिर्षकहरु	वार्षिक खर्च रु.
४.१	तलब , भत्ता ,ज्याला ,संचयकोष , दशैं खर्च, पोशाक भत्ता , आवास आदि (नगदमा)	
४.२	कर्मचारीलाई दिइने सुविधा जिन्सीमा	

५. अस्पतालको संचालन खर्चहरु :

सि.नं.	शिर्षकहरु	वार्षिक खर्च रु.
५.१	भाडा (भवन)	
५.२	भाडा (जग्गा)	
५.३	अन्य भाडा (मेशीनरी औजार /उपकरण)	
५.४	स्वास्थ्य शिविर संचालन खर्च	
५.५	औषधी खरिद खर्च	
५.६	संचार खर्च	
५.७	विद्युत, पानी महशुल	
५.८	मसलन्द ,छपाई , कार्यालय सामान सम्बन्धी खर्च	
५.९	विज्ञापन खर्च	
५.१०	मनोरञ्जन तथा अतिथि सत्कार खर्च	
५.११	इन्धन	
५.१२	सुरक्षा खर्च	
५.१३	ज्याला (दैनिक ज्यालादारी वा ठेक्कामा भएको कामको ज्याला)	
५.१४	कानूनी तथा सल्लाहकार खर्च	
५.१५	तालिम , गोष्ठी खर्च	
५.१६	लेखा परीक्षण खर्च	
५.१७	संचालक समितिको बैठक, अन्य बैठक खर्च	
५.१८	निर्जीवन विमा खर्च (प्रिमियम)	

५. अस्पतालको संचालन खर्चहरु (क्रमश...) :

सि.नं.	शिर्षकहरु	वार्षिक खर्च रु.
५.१९	वैङ्ग कमिशन	
५.२०	व्याज भुक्तानी	
५.२१	लाभांश वितरण	
५.२२	चन्दा , दान ,उपहार	
५.२३	क्षतिपूर्ति	
५.२४	अन्य संचालन खर्च	

६. अस्पतालको आम्दानी :

सि.नं.	शिर्षकहरु	वार्षिक आम्दानी रु.
६.१	विरामी दर्ता शुल्कबाट आम्दानी	
६.२	विरामी भर्नाबाट आम्दानी	
६.३	शल्य क्रिया (Operation) सेवाबाट आम्दानी	
६.४	निदानात्मक सेवा (Diagonstic service) बाट आम्दानी	
६.५	औषधी बिक्रीबाट आम्दानी	
६.६	स्वास्थ्य शिविर संचालनबाट प्राप्त आम्दानी	
६.७	जमिन भाडामा दिए वापतको आम्दानी	
६.८	भवन भाडामा दिए वापतको आम्दानी	
६.९	उपकरण भाडामा दिए वापतको आम्दानी	
६.१०	एम्बुलेन्स सेवाबाट प्राप्त आम्दानी	
६.११	व्याजबाट प्राप्त आम्दानी	
६.१२	लाभांशबाट प्राप्त आम्दानी	
६.१३	क्षतिपूर्तिबाट प्राप्त आम्दानी	
६.१४	फोहोरमैलाको बिक्रीबाट आम्दानी	
६.१५	अन्य आम्दानी	

७. स्थायी सम्पत्ति सम्बन्धी विवरण : (रकम रु. हजारमा उल्लेख गर्नुहोस् ।)

सि.नं.	विवरण	जमिन	भवन र अन्य निर्माण	मेशिन र अन्य उपकरण	फर्निचर	यातायातका साधन	अन्य	जम्मा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(७)	(९)
७.१.	सन्दर्भवर्षको शुरुमा रहेको स्थायी सम्पत्ति							
७.२.	सन्दर्भवर्षमा थप गरिएको स्थायी सम्पत्ति							
७.३.	पूँजिगत मर्मत संभार गर्दाको लागत							
७.४.	आफ्नै प्रयोगको लागि आफ्नै श्रमशक्तिबाट उत्पादित स्थायी सम्पत्तिको रकम							
७.५.	सन्दर्भ वर्षमा भइरहेको पूँजिगत प्रगति कार्यको लागत							
७.६.	दैवि प्रकोप तथा अन्य कारण बाट स्थायी सम्पत्तिको क्षति							
७.७.	स्थायी सम्पत्ति विक्रीबाट प्राप्त रकम							
७.८.	वार्षिक ह्रास कटौतीको कुल रकम							
	जम्मा							

८. मौज्जातको विवरण : (रकम रु. हजारमा उल्लेख गर्नुहोस् ।)

सि.नं.	मौज्जात सम्बन्धी विवरण	सन्दर्भ वर्षको शुरु मौज्जात	सन्दर्भ वर्षको अन्तिम मौज्जात
८.१	ईन्धन		
८.२	सर्जिकल सामान (पूँजिगत सामान बाहेक)		
८.३	औषधी		
८.४	अन्य		

९. अस्पतालले तिरेको कर, दस्तुर, शुल्क आदिको विवरण :

सि.नं.	करको विवरण	वार्षिक रकम रु.
९.१	स्वास्थ्य सेवा कर , मुल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)	
९.२	स्थानीय निकायलाई तिरेको कर	
९.३	दर्ता ,नवीकरण, अनुमति शुल्क	
९.४	अन्य कर तथा शुल्क	

१०. फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण :

१०.१	अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला छुट्टयाउने (Segregation) कार्य हुन्छ/ हुँदैन ? १. हुन्छ २. हुँदैन
१०.२	अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला छुट्टयाउने कार्य कहाँ कहाँ हन्छ ? (बहु उत्तर सम्भव छ ।) १. शल्यक्रिया कक्षमा २. वार्डमा ३. प्रयोगशालामा ४. भान्सामा ५. अन्य .....
१०.३	अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला कुन कुन वर्गमा छुट्टयाउने गर्नु भएको छ ? (बहु उत्तर सम्भव छ ।) १. धारिला वस्तुहरु (Sharp Waste) २. प्याथोलोजिकल फोहोरहरु (Pathological Waste) ३. संक्रमित फोहोरहरु (Infectious Waste) ४. विकिरणयुक्त फोहोरहरु (Radioactive Waste) ५. रासायनिक फोहोरहरु (Chemical Waste) ६. औषधीजन्य फोहोरहरु (Pharmaceutical Waste) ७. अन्य .....
१०.४	अस्पतालमा दैनिक उत्पन्न हुने फोहोरको जम्मा परिणाम उल्लेख गर्नुहोस् । (के.जी./प्रति दिन मा उल्लेख गर्नु होस् ।) .....
१०.५	अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरको प्रकृति अनुसारको परिणाम उल्लेख गर्नुहोस् । (के.जी. /प्रति दिन मा उल्लेख गर्नु होस् ।) १. धारिलावस्तुहरु ..... २. प्याथोलोजिकल फोहोरहरु ..... ३. संक्रमित फोहोरहरु ..... ४. विकिरणयुक्त फोहोरहरु ..... ५. रासायनिक फोहोरहरु ..... ६. औषधीजन्य फोहोरहरु ..... ७. अन्य .....

१०.६	<p>अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला छुट्टयाउन/संकलन गर्नका लागि के कस्ता भाँडाहरु प्रयोग गर्नु हुन्छ ? (बहु उत्तर सम्भव छ ।)</p> <p>१.प्लास्टिक भाँडाहरु २.प्लास्टिक भोलाहरु ३. कागजका कार्टुन</p> <p>४. फलाम/स्टीलका भाँडाहरु ५.अन्य .....</p>
१०.७	<p>अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरमैलाको अन्तिम विसर्जन कहाँ गर्ने गर्नु भएको छ ? (बहु उत्तर सम्भव छ ।)</p> <p>१. न.पा./गा.वि.स. को संकलन केन्द्रमा २. ल्याडफिल साईटमा</p> <p>३.अस्पताल परिसरमा गाँडने ४.इन्सिनरेशनमा जलाउने</p> <p>५. खुला जलाउने ६. अन्य .....</p>
१०.८	<p>अस्पतालमा फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि छुट्टै कर्मचारी छन् ? (छन् भने संख्या समेत उल्लेख गर्नुहोस्)</p> <p>१. छन् संख्या .....</p> <p>२. छैनन्</p>
१०.९	<p>अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला छुट्टयाउन/संकलन कार्य गर्ने व्यक्तिहरुले फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम लिनु भएको छ ?</p> <p>१. छ २. छैन</p>
१०.१०	<p>अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला व्यवस्थापनमा मासिक कति खर्च लाग्छ ?</p> <p>रु. ....</p>
१०.११	<p>अस्पतालमा उत्पन्न हुने फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय निकायको सहकार्य/सहयोग छ ?</p> <p>१.छ २. छैन</p>

उत्तरदाताको मन्तव्य (कुनै सल्लाह, सुझाव भएमा) :

उत्तरदाताको नाम :

हस्ताक्षर :

पद:

सम्पर्क नं. :

संस्थाको छाप :

गणकको नाम :	सुपरीवेक्षकको नाम :
हस्ताक्षर :	हस्ताक्षर :
मिति :	मिति :

निजी अस्पतालहरुको गणना २०६९

निर्देशिका

नेपाल सरकार

राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

रामशाहपथ, थापाथली, काठमाण्डौ

फोन : ०१-४२४५९४७, ०१-४२४५८४८, ०१-४२४५९१३,

फ्याक्स : ०१-४२२७७२०

website: www.cbs.gov.np

email: environment@cbs.gov.np

विषयसूची

भाग-१ गणनाको उद्देश्य र क्षेत्र

१.१	पृष्ठभूमी	१
१.२	परिभाषा	१
१.३	गणनाको उद्देश्य	२
१.४	गणनाको क्षेत्र	२
१.५	सन्दर्भ अवधि	२
१.६	गोपनीयताको प्रत्याभूती	२

भाग-२ प्रश्नावली .

४-४४

२.१	प्रश्नावलीको सामान्य परिचय .	३
२.२	बाहिरी पाना	३
खण्ड १	निजी वा सामुदायिक अस्पतालको परिचयात्मक विवरण	४
खण्ड २	रोजगारी सम्बन्धी विवरण	७
खण्ड ३	अस्पताल बाट सेवा प्राप्त गरेका विरामीहरुको संख्या	७
खण्ड ४	अस्पतालको कर्मचारी खर्च	८
खण्ड ५	अस्पतालको संचालन खर्चहरु	९
खण्ड ६	अस्पतालको आम्दानीको विवरण	१३
खण्ड ७	स्थायी सम्पत्तिको विवरण	१६
खण्ड ८	मौज्दातको विवरण	२०
खण्ड ९	अस्पतालले तिरेको कर तथा शुल्क	२२
खण्ड १०	फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण	२३

भाग १: गणनाको उद्देश्य र क्षेत्र

१.१ पृष्ठभूमी

सामान्य बोलीचालीको अस्पताल भन्नाले कुनै रोगहरुको निदान तथा उपचार गर्न आउने स्वास्थ्य संस्थालाई बुझ्ने गरिन्छ । अस्पताल भन्नाले कुनै एक वा सबै किसिमका रोगहरुको उपचार, निदानात्मक उपचार गरिने स्वास्थ्य केन्द्रलाई बुझ्ने गरिन्छ । अहिले, नेपालका सबैजसो प्रमुख शहरहरुमा सरकारी तथा निजी स्तरका अस्पतालहरु स्थापना भइ संचालनमा रहेको पाइन्छ । देशमा २०४६ को जनआन्दोलन पश्चात स्वास्थ्य क्षेत्रमा निजी तथा सामुदायिक स्वास्थ्य सेवाको विस्तारले निकै तिब्रता पाएको छ । साथै अस्पतालहरुको स्थापना र यसले प्रदान गर्ने सेवा पनि संख्यात्मक एवं गुणात्मक दुवै हिसाबले बढेको पाइन्छ । यसै प्ररिप्रेक्ष्यमा निजी तथा सामुदायिक अस्पतालहरुले मुलुकको अर्थतन्त्रमा पुर्‍याएको योगदानको सहि आंकलन हुनु जरुरी छ भन्ने तथ्यलाई मनन् गरी केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले **“निजी अस्पतालहरुको गणना २०६९”** संचालन गर्न लागेको छ । यसमा कम्तीमा एक शैयाको (bed) सेवा उपलब्ध भइ अन्तरंग उपचार सेवा (Indoor patient service) संचालनमा रहेका निजी तथा सामुदायिक अस्पतालहरुलाई समावेश गरिएको छ । यस अन्तर्गत अन्तरंग उपचार सेवा प्रदान गर्ने निजी आयुर्वेदिक तथा होमियोप्याथिक अस्पतालहरुको पनि विवरण संकलन गर्नुपर्दछ । तर अस्पताल बाहेक अन्य निजी क्षेत्रका स्वास्थ्य उपचार संस्था वा केन्द्रहरु जस्तै पोलिक्लिनिक, क्लिनिक आदिलाई यो गणनामा समेटिएको छैन ।

१.२ परिभाषा

अस्पताल: यस गणनामा अस्पताल भन्नाले कम्तीमा एक शैया वा सो भन्दा बढी शैयाको अन्तरंग सेवा (Indoor patient service) उपलब्ध गराई कुनै एक रोग विशेष वा सबै प्रकारका रोगहरुको सबै प्रकारका उपचारहरु गराइने निजीस्तरमा खोलिएका वा सामुदायिक रुपमा स्थापना भएका अस्पतालहरुलाई सम्भन्नु पर्दछ । यस्तो अस्पताल नेपाल भित्र संचालनमा रहेको हुनु पर्दछ ।

१.२ गणनाको उद्देश्य

यो गणनाका उद्देश्यहरु देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- नेपालमा निजी स्वास्थ्य क्षेत्रका विशेष गरी निजी अस्पतालहरुको वर्तमान आकार, स्वरूप र प्रकृति पहिचान गर्ने,
- निजी स्वास्थ्य क्षेत्रले अर्थतन्त्रमा पुऱ्याएको योगदानको अनुमान गर्ने,
- निजी स्वास्थ्य क्षेत्रमा रोजगारीको अवस्था विश्लेषण गर्ने,
- निजी स्वास्थ्य क्षेत्रको बातावरण संरक्षणको दृष्टिकोणबाट फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अध्ययन गर्ने ।

१.४ गणनाको क्षेत्र

यस अस्पताल गणनामा प्रतिष्ठान गणना विधि (**Establishment Approach**) अवलम्बन गरिएको छ । यो गणनाको क्षेत्र अन्तर्गत नेपालमा दर्ता भएका चालु निजी तथा सामुदायिक अस्पतालहरु पर्दछन् । तर कुनै अस्पतालले मेडिकल कलेजहरु पनि संचालन गरेको छ भने ती कलेजहरुको विवरण संकलन नगरि अस्पतालको मात्र विवरणहरु संकलन गर्नु पर्दछ ।

१.५ सन्दर्भ अवधि

यो गणनामा २०६८ साल साउन १ गतेदेखि २०६९ साल आषाढ मसान्तसम्मको अवधिलाई सन्दर्भ अवधि निर्धारण गरिएको छ । २०६८ साल साउन १ गते अगावै बन्द भएका र २०६९ साल आषाढ मसान्तपछि शुरु भएका वा संचालन भएका अस्पतालहरु यो गणनामा समावेश हुने छैनन् । गणनामा समावेश भएका अस्पतालहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरुको संख्यात्मक विवरण लेख्नको लागि २०६८ साल माघ १ गतेलाई सन्दर्भ दिन निर्धारण गरिएको छ ।

१.६ गोपनीयताको प्रत्याभूती

यस प्रश्नावलीमा सोधिएका विवरणहरु तथ्याङ्क ऐन २०१५ बमोजिम गोप्य रहनेछन् । यी विवरणहरु सामूहिकरूपमा तथ्याङ्कीय प्रयोजनको लागि मात्र प्रयोग गरिनेछ । प्रत्येक अस्पतालको विवरणलाई समान खाले अन्य अस्पतालको विवरणसँग जोडेर सामूहिक तथ्याङ्क तयार पारिनेछ ।

भाग २. प्रश्नावली

२.१ प्रश्नावलीको सामान्य परिचय

निजी अस्पतालहरुको गणना २०६९ को बाहिरी पानामा गोपनियताको प्रत्याभूती बारे संक्षिप्त प्रकाश पार्नुको साथै फाराम नम्बर राखिएको छ भने भित्री पानामा गणनाको उद्देश्य, क्षेत्र, सन्दर्भ अवधि साथै परिचयात्मक विवरण उल्लेख गरिएकोछ । यो प्रश्नावलीमा देहाय बमोजिम क्रमशः दशवटा खण्डहरु राखिएका छन् :-

- खण्ड - १ : अस्पतालको परिचयात्मक विवरण
- खण्ड - २ : रोजगार सम्बन्धी विवरण
- खण्ड - ३ : अस्पतालबाट सेवा प्राप्त गरेका बिरामीहरुको संख्या
- खण्ड - ४ : अस्पतालको कर्मचारी खर्च
- खण्ड - ५ : अस्पतालको संचालन खर्चहरु
- खण्ड - ६ : अस्पतालको आम्दानीको विवरण
- खण्ड - ७ : स्थायी सम्पत्ति सम्बन्धी विवरण
- खण्ड - ८ : मौज्दातको विवरण
- खण्ड - ९ : अस्पतालले तिरेको कर ,दस्तुर ,शुल्क आदिको विवरण
- खण्ड - १० : फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

२.२ बाहिरी पाना (Cover Page)

फाराम नम्बर

यो विभागीय प्रयोजनको लागि राखिएको हो । गणना कार्यको लागि खटिएका कर्मचारीहरुले फाराम नम्बर लेख्ने कोठा भर्नुपर्दैन । कुनै अस्पतालको विवरण भरिएको प्रश्नावली विभागमा प्राप्त भएपछि तिनलाई सिलसिलेवार मिलाएर राख्नको लागि प्रत्येक प्रश्नावलीमा एउटा फाराम नम्बर उल्लेख गर्नुपर्छ । एउटा फाराममा उल्लेख गरिएको फाराम नम्बर पुनः दोहोरिन सक्दैन । फाराम नम्बरमा तीन वटा अंकको नम्बर लेख्ने स्थान दिइएको छ । यसमा प्राप्त प्रश्नावलीलाई क्रमैसँग ००१, ००२, ००३ गर्दै क्रम संख्या लेख्नुपर्दछ ।

ध्यान दिनु पर्ने कुराहरु

- अस्पताल भन्नाले निजी वा सामुदायिक अस्पताललाई सम्झनु पर्दछ । यस गणनाको प्रयोजनको कम्तीमा एक शैयाको अन्तरंग उपचार सेवा सुविधा उपलब्ध हुनुपर्दछ । नेपालमा प्रचलित नियमानुसार दर्ता भै सन्दर्भ अवधिमा संचालन भएका यस्ता अस्पतालहरु गणनामा समावेश हुनेछन् ।
- यो गणनामा सरकारी निकायबाट संचालित अस्पतालहरु, निजी पोलिक्लिनिकहरु, प्याथोलोजी ल्याबहरु, फार्मेसीहरु, क्लिनिकहरुलाई समावेश गरिएको छैन ।
- यो प्रश्नावली भर्दा सम्पूर्ण अंक एवं अक्षरहरु नेपालीमा मात्र लेख्नुपर्दछ ।
- यो प्रश्नावलीमा मुल्य वा रकम उल्लेख गर्दा नेपाली रुपैयाको एकाई (unit) मा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

खण्ड १: निजी वा सामुदायिक अस्पतालको परिचयात्मक विवरण

यस खण्डमा अस्पतालको नाम, ठेगाना आदि परिचयात्मक प्रश्नहरु राखिएको छ । यसमा जम्मा नौवटा प्रश्नहरु छन् । ती प्रश्नहरुको बारेमा तलका अनुच्छेदहरुमा क्रमशः वर्णन गरिएको छ ।

१.१. अस्पतालको नाम

अस्पताल भन्नाले एउटै प्रशासनिक नियन्त्रणमा वा व्यवस्थापनमा कुनै निश्चित स्थानमा रही बिरामीहरुको अन्तरंग र बहिरंग उपचार सेवा उपलब्ध गराउने एकाईलाई बुझाउँछ । अस्पतालको नाम लेख्दा अस्पतालको रजिष्ट्रेशन गर्दाका वखत लेखिएको नाम वा साइनबोर्डमा लेखिएको नाम नेपाली र अंग्रेजी दुवै भाषामा स्पष्ट लेख्नु पर्दछ । अंग्रेजीमा लेख्दा ठूलो अक्षर (Capital letter) मा लेख्नु पर्दछ ।

१.२. ठेगाना

१.२.१. जिल्ला

अस्पताल सन्चालनमा रहेको जिल्लाको नाम यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दछ । खाली राखिएको दुइवटा कोठामा सम्बन्धित जिल्लाको कोड लेख्नुपर्दछ ।

१.२.२. गा.वि.स. / नगरपालिकाको नाम

अस्पताल सन्चालनमा रहेको नगरपालिका, उपमहानगरपालिका, महानगरपालिका वा गाउँ विकास समितिको नाम स्पष्ट खुलाई लेख्नुपर्दछ ।

१.२.३. वडा नं.

अस्पताल जुन वडामा सन्चालन भइरहेको छ सो वडा नं. यहाँ खुलाउनु पर्दछ ।

१.२.४. टोल/गाउँ

अस्पताल अवस्थित रहेको टोल/गाउँको नाम यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

१.३ सम्पर्क टेलिफोन नं. / फ्याक्स नं.

प्रश्नावली भर्ने क्रममा अस्पतालसंग सम्बन्धित विवरणराख्ने प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा कुनै व्यक्तिसंग सम्पर्क गर्नु पर्ने हुन सक्छ । अस्पतालको टेलिफोन नम्बर र फ्याक्स नम्बर यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

१.४ ईमेल ठेगाना

अस्पतालको मुख्य कार्यालयको इमेल ठेगाना यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

१.५ वेबसाइट ठेगाना (Website address)

अस्पतालको वेब ठेगाना भए उक्त Website address ठेगाना यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

१.६ अस्पताल संचालन मिति

अस्पतालले जहिलेदेखि अन्तरंग र बहिरंग सेवा संचालन गरी उपचार कार्य गर्न शुरू गर्‍यो सोही मिति यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दछ । यसरी मिति उल्लेख गर्दा जुन सालदेखि सेवा शुरू गरेको हो सोही साल र महिना विक्रम सम्वत्तमा लेख्नु पर्दछ । जस्तै: २०५५ साल असारबाट सो अस्पताल सञ्चालनमा आएको रहेछ भने “२०५५, असार” लेख्नु पर्दछ ।

१.७ अस्पतालको किसिम

कुनै पनि संस्था स्थापना एवं सन्चालन गर्दा एउटा निश्चित कानूनी आधारलाई टेकेर स्थापना गरिएको हुन्छ सोही कानूनी आधारलाई यहाँ वैधानिक स्थिति भनिएको छ । निजी अस्पतालहरूको गणना २०६९ मा अस्पतालको किसिमलाई देहाय बमोजिम तीन वर्गमा विभाजन गरिएको छ । अस्पतालको वैधानिक स्थिति वा किसिम जे हो सो बमोजिमको उपयुक्त कोडमा घेरा लगाउनुपर्दछ ।

१. निजी

कुनै एक व्यक्ति वा व्यक्तिको समूहले एकलौटी वा संयुक्त रुपमा आफ्नो पूँजी लगानी गरी नाफा नोक्सान आफैले व्यहोर्ने गरी विभिन्न ऐन अनुसार जस्तै प्राइभेट फर्म रजिष्ट्रेशन ऐन २०१४ वा कम्पनी ऐन अनुसार सन्चालन गरेका अस्पतालहरू वा नाफा नोक्सान सगोलमा सोही अनुपातमा व्यहोर्ने भनेर गरिएको सम्झौताको आधारमा साभेदारी ऐन २०२० वा यस्तै अन्य ऐनहरू बमोजिम दर्ता भई सञ्चालन भएका अस्पतालहरूलाई निजी अस्पतालहरूको भनिन्छ । यी अस्पतालहरूलाई कोड १ मा घेरा लगाउनुपर्दछ ।

२. सामुदायिक अस्पताल

कुनै गैर सरकारी संघ, संस्था वा स्थानीय समुदायले समुदायका हितमा संचालन गरिएका अस्पतालहरूलाई कोड २ मा घेरा लगाउनुपर्दछ ।

३. अन्य (खुलाउने)

माथि उल्लेखित वैधानिक स्थिति वा कानूनी आधार बाहेक अरु कुनै प्रकारले संगठित भएको अस्पताल रहेछ भने त्यसलाई स्पष्ट हुनेगरी खुलाई कोड ३ मा घेरा लगाउनुपर्दछ ।

१.८ अनुमती प्राप्त शैया (Bed) संख्या

निजी अस्पतालहरूले अस्पताल संचालन गर्नका लागि स्वीकृत प्राप्त शैया संख्या यसमा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

१.९ हाल संचालित शैया (Bed) संख्या

निजी अस्पतालहरूले अस्पताल संचालन गर्नका लागि स्वीकृत प्राप्त शैया संख्या अनुसार पूर्ण क्षमतामा संचालन नभइ सो भन्दा कम शैया संख्याको उपचार सेवा संचालन गरेको हुन सक्छ । यस अवस्थामा अस्पतालले हाल संचालन गरिरहेको शैया संख्या यसमा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

खण्ड-२ रोजगारी सम्बन्धी विवरण

यस शिर्षक अन्तर्गत अस्पतालहरूमा नियमित रूपमा काम गर्ने कर्मचारीहरूको संख्या उल्लेख गर्नु पर्दछ । कर्मचारीहरूको प्रकारलाई व्यवस्थापक / संचालक, प्राविधिक (डाक्टर, नर्स, हे.अ., अ.न.मी. आदि.), र प्रशासनिक गरी तीन प्रकारमा विवरण संकलन गर्नुपर्दछ । कर्मचारीहरूको विवरण लिँदा पुरुष, महिला छुट्याइ लिनु पर्दछ । अस्पतालमा काम गर्ने कर्मचारी अन्तर्गत व्यवसायी तथा सक्रिय साभेदार, मुख्य व्यवस्थापक लगायत तलब सुविधा नलिने अन्य व्यक्ति र अस्पतालमा काम गरे वापत नियमानुसार तलब, ज्याला, पारिश्रमिक नगदी वा जिन्सी पाउने व्यक्तिहरू (कर्मचारी) पर्दछन् । कर्मचारीको संख्या उल्लेख गर्दा २०६८ साल माघ १ गतेको दिन व्यवस्थापक, प्रशासकीय, चिकित्सा वा क्लिनिकल क्षेत्रमा कार्यरत प्राविधिक र अन्य कार्यमा संलग्न व्यक्तिहरूको छुट्टाछुट्टै संख्या उल्लेख गर्नुपर्दछ । कुनै कारणवस सो दिन अस्पताल बन्द रहेको भए त्यस पछि लगत्तै खुलेको दिनमा संलग्न कर्मचारीहरूको संख्या लेख्नुपर्दछ । छोटो अवधिको बिदा, विरामी बिदा, घर बिदा, सुत्केरी बिदा आदि लिई वसेका व्यक्तिलाई पनि कर्मचारीको संख्यामा सामेल गर्नुपर्दछ ।

नियमित कर्मचारीहरू

कुनै अस्पतालमा कम्तिमा १८० दिन कामगरेका वा स्थायी तलबी कर्मचारीहरू र कुल कार्य समयको कम्तिमा एक तिहाई समय काम गर्ने वेतलबी कर्मचारीहरूलाई नियमित कर्मचारीको रूपमा बुझ्नु पर्दछ ।

खण्ड ३. अस्पताल बाट सेवा प्राप्त गरेका विरामीहरूको संख्या :

अस्पतालहरूले विरामीहरूलाई दिने सेवा विभिन्न प्रकारका हुन सक्छन् । यस अन्तर्गत बहिरंग सेवा (Out patient service), अन्तरंग सेवा (In patient service) र अन्य प्रकारका सेवाहरू जस्तै आकस्मिक उपचार सेवा, निदानात्मक सेवाहरू जस्तै ल्याब परीक्षण, एक्सरे सेवा, भिडियो एक्स रे सेवा आदि हुन् । यस खण्ड अन्तर्गत विवरण लिँदा अस्पतालले सेवा पुऱ्याएका बहिरंग अन्तर्गत, अन्तरंग अन्तर्गत, र अन्य अन्तर्गत विरामीहरूको संख्या सन्दर्भ अवधी भित्रको मासिक विवरणहरू संकलन गर्नु पर्दछ । कुनै विरामी अस्पतालमा भर्ना नभएका तर आफ्नो रोगको निदान गर्न वा उपचार गर्न अस्पतालको सेवा लिन जाने विरामीलाई बहिरंग विरामी भनिन्छ र अस्पतालले दिने यस्तो सेवालाई बहिरंग सेवा (Outdoor patient service) भनिन्छ । अस्पताल मै रात कटाउने गरी रोगको निदान वा उपचार गर्न भर्ना भएका विरामीलाई अन्तरंग विरामी भनिन्छ र अस्पतालले दिने यस्तो सेवालाई बहिरंग सेवा (Indoor patient service) भनिन्छ । अस्पतालमा अन्तरंग र बहिरंग बाहेक अस्पताल भन्दा बाहिरका अस्पताल, वा चिकित्सक वा अन्यबाट रिफर भई कुनै रोगको ल्याब परीक्षण, भिडियो एक्सरे आदिको मात्र सेवा लिन आउने विरामीहरू पनि हुन्छन् । यस्ता विरामीहरूको विवरण अस्पतालले बहिरंगसेवा वा अन्य अन्तर्गत छुट्टै राखिएका हुनसक्छ । विवरण लिँदा अस्पतालले सेवा उपलब्ध गरेको मासिक विरामी संख्या उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

खण्ड ४. अस्पतालको कर्मचारी खर्च :

अस्पतालमा कार्यरत स्थायी वा अस्थायी कर्मचारीहरूको सन्दर्भ अवधी भरि भुक्तानी भएको तलब, भत्ता, ज्याला, संचयकोष, दशैं खर्च, पोशाक भत्ता, आवास खर्च आदि वापतको एकमुष्ट वार्षिक खर्चको विवरण लिनुपर्दछ । कर्मचारीको तलब भन्नाले अस्पतालमा काम गरे वापत नियमानुसार पाउने नगद वा जिन्सी हो । कर्मचारीहरूले आफ्नो काम गरेको प्रत्येक महिना वा तोकेको अवधि बमोजिम निश्चित समयमा तलब ज्याला पाउँदछन् । तलब ज्यालाको रकम उल्लेख गर्दा सुरु तलब स्केलमा ग्रेडको रकम जोडी जम्मा रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ । कतिपय अस्पतालहरूले आफ्ना कर्मचारीहरूलाई सन्चयकोष कट्टी भएको रकम बराबर थप गरी सन्चयकोष जम्मा गर्ने गरेका हुन्छन् । त्यस्ता अस्पतालसंग सम्बन्धित कर्मचारीहरूको तलब भन्नाले सन्चयकोषमा थप गरिएको रकमलाई समेत

समावेश गरी हुन आउने रकमलाई वास्तविक तलब मानी प्रश्नावली भर्नुपर्दछ । यदि कुनै कर्मचारीले तलबको सट्टा जिन्सीको रुपमा केही प्राप्त गर्दछ भने उक्त जिन्सीलाई नगदमा रुपान्तरण गरी लेख्नु पर्दछ ।

सन्दर्भ अवधिमा कर्मचारीहरूलाई दिइएको तलब ग्रेड सहित, दशैँ खर्च तथा अन्य भत्ता रकम, कर्मचारीहरूको सञ्चयकोष कटौती गरी त्यसमा अस्पतालले रकम थप गरिएका भए थप रकम, कर्मचारीको जीवन विमा गरिए वापतको प्रिमियम रकम अस्पतालले तिरेको भए उक्त विमा रकम, नागरिक लगानी कोष कटौती गरी त्यसमा अस्पतालले रकम थप गरेको भए थप रकम, कर्मचारीलाई पोसाक सुविधा नगद वा जिन्सीमा उपलब्ध गराएको भए उक्त रकम, कर्मचारीलाई औषधि उपचार सुविधा वापत उपलब्ध गराइएको रकम, खाना, खाजा वापत उपलब्ध गराइएको रकम, सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले कर्मचारीलाई आवास सुविधा वापत उपलब्ध गराएको रकम, कर्मचारीलाई यातायात सुविधा वापत उपलब्ध गराएको रकम, अस्पतालले अवकाश प्राप्त कर्मचारीलाई उपदान वा पेन्सन वापत उपलब्ध गराएको रकम र यी बाहेक सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले कर्मचारीलाई उपलब्ध गराएको अन्य रकम - ओभर टाइम, विदा आदि महत्वपूर्ण खर्चहरू एकमुष्ट वार्षिक रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

खण्ड-५ अस्पतालको संचालन खर्चहरू :

यो गणनामा अस्पतालले सेवा प्रदान गर्दा मध्यवर्ती उपभोग (Intermediate consumption) अन्तर्गत गरिने खर्चहरू यस खण्डमा संकलन गरिन्छ । अस्पतालको खर्चका रकमहरू उपभोक्ताको मूल्य (consumer price) मा उल्लेख गर्नुपर्दछ । सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले कुनै वस्तु वा सेवाको खरिद गरेवापत र अस्पताल संचालनको क्रममा तिरेको वा तिर्नु पर्ने दायित्व सिर्जना भएका सबै प्रकारका रकमहरू यो खण्डमा उल्लेख गर्नु पर्दछ । वस्तु तथा सेवाको मध्यवर्ती उपभोग नगरी अन्तिम उपभोग नै सो अस्पतालले गरेको भए उसले तिरेका सम्पूर्ण कर सहितको मूल्य यहाँ समावेश गर्नुपर्छ । आफूले चाहेको समय र स्थानमा वस्तु वा सेवा उपलब्ध गराउँदा लागेको यातायात खर्च पनि समावेश भएको छ भने त्यस्तो खर्चलाई वस्तु तथा सेवाको मूल्यमा समावेश गर्नुपर्छ । वस्तु वा सेवाको खरिद भारत वा तेश्रो मुलुकबाट गरेको भएपनि खरिद गर्दाको बखत लागेको रकम नेपाली रुपियाँमा लेख्नुपर्छ ।

५.१ भवन भाडा

यदि अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा अस्पताल संचालन प्रयोजनका लागि अरुको भवन, गोदाम तथा अन्य निर्माण (हरू) प्रयोग गरेको भए सो वापत तिरेको वार्षिक खर्च रकम रु. यस महलमा उल्लेख गर्नुपर्छ ।

५.२ जमिन भाडा

यदि अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा अस्पताल संचालन प्रयोजन जस्तै पार्किंगका लागि कसैको जमिन भाडामा लिएका भए सो वापत तिरेको वार्षिक खर्च रकम उल्लेख गर्नुपर्छ ।

५.३ अन्य भाडा (मेसिनरी औजार/उपकरण)

यदि अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा अरु व्यक्ति, संस्था वा अस्पतालको मेशिन उपकरण, फर्निचर, यातायातका साधन वा अन्य सामग्री भाडामा लिएको भए सो वापत तिरेको वार्षिक खर्च रकम यसमा लेख्नुपर्छ । जमिन र भवन तथा अन्य निर्माण वापतको भाडा बाहेक अरु जुनसुकै भाडा पनि यसै महलमा समावेश गर्नुपर्छ ।

५.४ स्वास्थ्य शिविर संचालन खर्च

अस्पतालले आफ्नो सेवालाई स्वास्थ्य सेवाको पहुँच नभएका क्षेत्रमा पनि पुर्याउने उद्देश्यले कुनै रोग विशेष वा सम्पूर्ण रोगहरूको उपचार सेवा वा स्वास्थ्य सल्लाह उपलब्ध गराउन बेलाबेलामा स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्नेगर्दछ

। यस्ता शिविर संचालनका लागि भएको औषधी उपचार देखि व्यवस्थापनसम्मका भएका सम्पूर्ण खर्चको वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.५ औषधी खरिद खर्च

अस्पतालले विभिन्न उपचार सेवाका लागि आवश्यक पर्ने विभिन्न प्रकारका औषधिहरु खरिद गरेको छ भने वार्षिक एकमुष्ट रकम यसमा उल्लेख गर्नुपर्दछ । यस्ता खरिद गरिएका औषधिहरु निशुल्क वितरण वा शुल्क लिएर वितरण वा बिक्री गर्ने उद्देश्यले खरिद गरिएका हुन सक्छ ।

५.६ संचार खर्च

अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा संचारका साधनहरु जस्तै टेलिफोन, टेलेक्स, इमेल, इन्टरनेट, हुलाक, कुरियर, पत्र पत्रिका आदिमा गरेको वार्षिक खर्च रकम यसमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.७ विद्युत पानी महशुल

अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा विद्युत, पानी महशुल र मिनरल वाटर (पिउने पानी) मा भएको खर्च वापत तिरेको वार्षिक खर्च रकम यसमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.८ मसलन्द, छपाई तथा कार्यालय सामान सम्बन्धी खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले छपाई तथा अन्य मसलन्द (जस्तै विल बुक, सूचना पुस्तिका, कार्यालय सामान आदिमा भएको खर्च वापत तिरेको वार्षिक खर्च रकम यसमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.९ विज्ञापन खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले आफ्नो सेवा प्रवर्द्धन गर्न गरेको विज्ञापन खर्च (एफएम रेडियो, टेलिभिजन, पोष्टर, व्यानर, ब्रोसर आदि) मा भएको खर्च वापत तिरेको वार्षिक खर्च रकम यसमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१० मनोरन्जन तथा अतिथी सत्कार खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले सांस्कृतिक तथा अन्य मनोरन्जनात्मक कार्यक्रम र अतिथी तथा पाहुना सत्कारमा गरेको खर्च वार्षिक रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.११ इन्धन

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालको संचालनका लागि विद्युत उत्पादन तथा सवारी साधनमा प्रयोग हुने इन्धन जस्तै ग्याँस, मट्टीतेल, पेट्रोल, डिजल, लुब्रिकेन्ट्स लगायतका इन्धनको वार्षिक खर्च रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१२ सुरक्षा खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले सुरक्षा शिर्षकमा गरिएका खर्चहरु जस्तै म्यान पावर मार्फत संस्थागत करार वा ठेकामा लिइएका कर्मचारी खर्च, तथा अन्य सुरक्षा सम्बन्धि खर्चको वार्षिक रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१३ ज्याला

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले आवश्यक परेको समयमा छोटो समयका लागि पटके ज्याला वा दैनिक ज्यालादारी वा ठेकामा भएको कामको ज्याला सम्बन्धि वार्षिक खर्च रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१४ कानुनी तथा सल्लाहकार खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले कानूनी तथा अन्य सल्लाहकार सेवामा गरेको खर्च वार्षिक रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१५ तालिम, गोष्ठी खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले तालिम, गोष्ठीमा गरेको खर्च बार्षिक रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१६ लेखा परीक्षण खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले आफ्नो कारोबार सम्बन्धमा गरेको लेखा परीक्षण सेवामा गरेको बार्षिक खर्च रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१७ संचालक समितिको बैठक, अन्य बैठक खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले संचालक समितिको बैठक वा अस्पतालमा हुने गरेका बैठकहरुमा हुने गरेका खाजा खर्च, मसलन्द जस्ता खर्चहरु एकमुष्ट बार्षिक खर्च रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१८ निर्जीवन विमा खर्च

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले निर्जीवन विमा (घर, सवारी साधन, मेसिनरी सामान आदि) वापत तिरेको प्रिमियम बार्षिक रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.१९ बैंक कमिशन

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले बैंक सेवा लिए वापत बैंकलाई भुक्तानी गरेको बैंक कमिशन खर्चको बार्षिक खर्च रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.२० ब्याज भुक्तानी

सन्दर्भ अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट वा कुनै अन्य व्यक्ति वा संस्थाबाट लिएको ऋणको ब्याज यदि सन्दर्भ अवधिमा तिरेको भए सो रकम यस महलमा उल्लेख गर्नुपर्छ । ब्याजबाहेक बैंकले लिने अरु शुल्कलाई यसमा समावेश गर्नुहुँदैन ।

५.२१ लाभांश वितरण

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले नाफा रकम मध्येबाट सरोकारवालाहरुलाई कुनै प्रकारबाट वितरण गरेको लाभांशको एकमुष्ट बार्षिक रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.२२ चन्दा, दान, उपहार

सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले कसैलाई दिएको चन्दा, दान तथा यस्तै किसिमका उपहारको बार्षिक रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.२३ क्षतिपुर्ति

यदि अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा कुनै कारणवश कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई क्षतिपुर्ति तिरेको रहेछ भने उक्त रकम बार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

५.२४ अन्य खर्च

माथि उल्लेख नभएका सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले गरेका अन्य विविध खर्चहरुको बार्षिक एकमुष्ट रकम यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

खण्ड-६ अस्पतालको आम्दानीको विवरण

यस खण्डमा अस्पतालहरूको सम्पूर्ण आम्दानीलाई समेट्न खोजिएको छ । यो गणनाको दायरा भित्र पर्ने अस्पतालहरूले रोगको निदान, वा उपचार र अन्य क्रियाकलापहरूबाट आम्दानीहरू गरेका हुन्छन् । अस्पतालको आम्दानीका विवरणहरू विस्तृतरूपमा आउनसक्छ । जस्तै अस्पतालले शल्यक्रिया, एनेस्थेसिया, डेन्टल, ECG, Emergency, Gyno, Surgery, Lab Test, Neuro surgery, CT scan, Physio, Urology, USG, Xray, Minor OT, OPD income, Endoscopy, Histopathology, Pharmacy income, Canteen service , lab test जस्ता सेवाहरू उपलब्ध गराउँदा आम्दानी गरेका हुनसक्छन् । ति आम्दानीहरूलाई मिल्दो शिर्षक अन्तर्गत एकमुष्ट आम्दानी रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ । यस्तो रकम यो खण्ड ६ को उपयुक्त लहरमा राख्नुपर्छ । यो खण्डमा जम्मा १५ वटा आम्दानीका शिर्षकहरू राखिएका छन् । ती शिर्षकहरूको बारेमा तल क्रमशः चर्चा गरिएको छ ।

६.१ विरामी दर्ता शुल्कबाट आम्दानी:

अस्पतालले विरामीलाई उपचार सेवा प्रदान गर्दा बहिरंग, अन्तरंग वा आकस्मिक सेवा अन्तर्गत दर्तागरि निश्चित तोकिएको निर्धारित शुल्क लिएको हुन्छ । सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले यस प्रकारको विरामीदर्ता प्रक्रियाबाट आम्दानी गरेको शुल्कको वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६.२ विरामी भर्नाबाट आम्दानी:

अस्पतालले विरामीलाई उपचार सेवा प्रदान गर्दा अन्तरंग सेवा अन्तर्गत भर्ना गरि उपचार सेवाबाट शुल्क लिएको हुन्छ । सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले यस प्रकारको विरामीभर्ना प्रक्रियाबाट आम्दानी गरेको शुल्कको वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६.३ शल्य क्रियाबाट आम्दानी:

अस्पतालले विरामीलाई उपचार सेवा प्रदान गर्दा शल्यक्रिया पनि गर्नुपर्दछ । अस्पतालले विरामीलाई शल्यक्रिया गर्दा प्राप्त आम्दानी वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६.४ निदानात्मक सेवा (Diagnostic test) बाट आम्दानी:

अस्पतालले सेवा प्रदान गर्दा विभिन्न प्रकारका निदानात्मक परीक्षणहरू जस्तै एक्स रे, अल्ट्रासाउण्ड, एम आर आइ, सिटी स्क्यान, विभिन्न रक्त परीक्षण, इसिजी, इको, दिसापिसाब आदि परीक्षणहरू गर्ने गर्छन् । उक्त निदानात्मक परीक्षणबाट प्राप्त आम्दानी गरेको शुल्कको वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६.५ औषधी बिक्रीबाट आम्दानी:

अस्पतालले सेवा प्रदान गर्दा आफ्नै लगानीमा अस्पताल परिसर भित्रै फार्मसी खोली वा नखोली औषधी बिक्री गर्न सक्छ । यस्तो औषधि बिक्रीबाट प्राप्त आम्दानी वार्षिक एकमुष्ट रकम यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६.६ स्वास्थ्य शिविर संचालनबाट आम्दानी:

अस्पतालले कहिले काँही ग्रामीण वा नगरका विभिन्न क्षेत्रमा स्वास्थ्य परीक्षण वा उपचार सेवा प्रदान गर्ने ध्येयले स्वास्थ्य शिविर संचालन गरेका हुनसक्छ । यसरी शिविर संचालन गर्दा कुनै सेवा प्रदान गर्दा शुल्क लिइ स्वास्थ्य परीक्षण वा उपचार सेवा प्रदान गरेको रहेछ भने सो वापत प्राप्त आम्दानी वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६.७ जमिन भाडामा दिएवापत आम्दानी:

यदि अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा कुनै प्रकारको शर्तमा भाडामा आफ्नो जमिन अरुलाई प्रयोग गर्न दिएको भए सो वापत पाएको वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६.८ भवन भाडामा दिए वापतको आम्दानी

यदि अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा आफ्नो भवन तथा अन्य निर्माण(हरु) अरुलाई प्रयोग गर्न दिएको भए सो वापत पाएको रकम यस महलमा उल्लेख गर्नुपर्छ । यदि कुनै अस्पतालले क्यान्टीन वा औषधि पसल चलाउनको लागि अरु कसैलाई भाडामा दिएको भए सो वापत प्राप्त रकम यसमा समावेश गर्नुपर्छ । तर आफैले क्यान्टीन वा औषधि पसल सञ्चालन गरेको भए सो बाट प्राप्त आयलाई अन्यत्र राख्नुपर्छ ।

६.९ उपकरण भाडामा दिए वापतको आम्दानी

यदि अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा अरु व्यक्ति वा अस्पताललाई आफ्नो स्वामित्वको कुनै मेशिन उपकरण जस्तै भिडियो एक्सरे मेशिन भाडामा दिएको भए सो वापत पाएको वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

६.१० एम्बुलेन्स सेवाबाट प्राप्त आम्दानी

अस्पतालले सेवा प्रदान गर्नेक्रममा एम्बुलेन्स सेवा पनि प्रदान गरेको हुन्छ । यदि अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा आफ्नो स्वामित्वमा भएको एम्बुलेन्स सेवा प्रदान गरे वापत शुल्क लिएको भए सो वापत पाएको एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्छ ।

६.११ ब्याजबाट प्राप्त आम्दानी

विगतमा वा सन्दर्भ अवधिमा अस्पतालले कसैलाई ऋण दिएको भए सो को ब्याज, बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेका आफ्नो नगद मौज्जातबाट प्राप्त गरेको ब्याज वा ऋणपत्र आदि खरिद गरेको भए सो वापत प्राप्त ब्याज र ब्याज सम्बन्धी अन्य रकमहरु यदि सन्दर्भ अवधिमा प्राप्त गरेको भए सो रकमको जोड वार्षिक एकमुष्ट रकम उल्लेख गर्नुपर्छ । ब्याज बाहेक चन्दा, दान, उपहारहरुलाई यसमा समावेश गर्नुहुँदैन ।

६.१२ लाभांशबाट प्राप्त आम्दानी

यदि अस्पतालले अन्य कुनै अस्पताल वा अन्य व्यवसायमा शेयर लगानी गरेको रहेछ भने सो वापत सन्दर्भ अवधिमा प्राप्त गरेको लाभांश रकमलाई यस महलमा जोडेर लेख्नुपर्दछ । बोनस शेयर प्राप्त गरेको भए पनि सो वापतको रकम यहाँ समावेश गर्नुपर्छ ।

६.१३ क्षतीपूर्तिबाट प्राप्त आम्दानी

यदि अस्पतालले आफ्नो स्वामित्व वा संचालनमा भएका सम्पति वा साधनहरु क्षति भई सो वापत कुनै व्यक्ति वा संस्था वा कम्पनीबाट क्षतीपूर्तिबाट रकम प्राप्त गरेको रहेछ भने सो वापतको रकम यहाँ उल्लेख गर्नुपर्छ । तर सो वापतको क्षतीपूर्ति बीमाबाट पाएको रहेछ भने यहाँ उल्लेख गर्नुपर्दैन ।

६.१४ फोहरमैलाको बिक्रीबाट प्राप्त आम्दानी

यदि अस्पतालले अस्पतालमा उत्पन्न भएको विभिन्न प्रकारको फोहरमैला बिक्री गरी आम्दानी गरेको भए सो वापतको रकम यहाँ समावेश गर्नुपर्छ ।

६.१५ अन्य आम्दानी

यदि अस्पतालले माथि उल्लेख भएका शिर्षकहरुमा नपर्ने खालका अन्य क्रियाकलापहरुबाट जस्तै फुड तथा अन्य

काउन्टर संचालन, पार्किङ शुल्क वापत आदिबाट आर्जन गरेको रकम आम्दानी सन्दर्भ अवधिमा प्राप्त गरेको भए वार्षिक एकमुष्ट रकम यहाँ समावेश गर्नुपर्छ ।

खण्ड-७: स्थायी सम्पत्तिको विवरण

“स्थायी सम्पत्ति” भन्नाले बिक्री गरी फाइदा उठाउने उद्देश्य नभई केवल अस्पतालको सेवा संचालन वा तत्सम्बन्धी अन्य कार्य सञ्चालन गर्न जोडजाम (Installation) गरिएका एक वर्षभन्दा बढी अवधिसम्म खप्ने खालका वस्तुहरूलाई जनाउँछ । यस्तो स्थायी सम्पत्ति दृश्य (Tangible) वा मूर्त पनि हुनसक्छ र अदृश्य (Intangible) वा अमूर्त पनि हुनसक्छ । स्थायी सम्पत्तिको खरिद रकम लेख्दा उक्त सम्पत्ति अस्पतालसम्म ल्याई जडान गर्दा लागेको खर्च र त्यसमा लागेको अप्रत्यक्ष कर तथा महशुल आदि समेत समावेश गरी एकमुष्ट खुलाउनु पर्दछ । यहाँ स्थायी सम्पत्ति भन्नाले जमिन, भवन तथा अन्य निर्माण, मेशिन र अन्य उपकरण, कम्प्यूटर सफ्टवेयर र डाटावेस, फर्निचर, यातायातका साधन, र अन्य सम्पत्तीलाई जनाउँछ ।

प्रश्नावलीमा उपरोक्त किसिमका स्थायी सम्पत्तिको किसिम अनुसारको निम्न विवरणहरू संकलन गर्नुपर्दछ । :-

१. सन्दर्भ अवधिको शुरूमा रहेको स्थायी सम्पत्ति
२. सन्दर्भ अवधिमा थप गरेको स्थायी सम्पत्ति
३. पूँजीगत मर्मत सम्भार गर्दाको लागत
४. सन्दर्भ अवधिमा आफ्नै प्रयोगको लागि आफ्नै श्रमशक्तिबाट उत्पादित स्थायी सम्पत्तिको रकम (नियमित कर्मचारीले बढे बढाएको सम्पत्ति)
५. सन्दर्भ वर्षमा भइरहेको पूँजीगत प्रगति कार्यको लागत
६. सन्दर्भ अवधिमा दैवी प्रकोप तथा अन्य कारणबाट स्थायी सम्पत्तिको क्षति
७. स्थायी सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकम
८. वार्षिक ह्रास कटौतीको कुल रकम

अस्पतालको स्वामित्वमा रहेका सबै किसिमका स्थायी सम्पत्तिको मूल्यांकन गरी तालिकाको उपयुक्त कोठामा सो मूल्यांकनलाई रुपैयाँमा उल्लेख गर्नुपर्छ । यसरी रकम उल्लेख गर्दा रु. हजारमा उल्लेख गर्नु पर्दछ । यस खण्डमा समावेश गरिएका उपरोक्त किसिमका स्थायी सम्पत्तिहरूको बारेमा तल व्याख्या गरिएको छ ।

महल ३: जमिन

कुनै पनि अस्पताल एक निश्चित कम्पाउण्ड भित्र स्थापना भई सञ्चालनमा आएको हुन्छ । स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नकालागि अस्पतालको कम्पाउण्ड भित्र बनेका घर, गोदाम, भोजनालय, प्रशासनिक कार्यालय, आदिले ओगटेको जमिनबाहेक अन्य बाँकी खाली रहेको जमिनको मूल्य यस शिर्षक अन्तर्गत राख्नु पर्दछ । यदि कुनै अस्पतालले जमिन भाडामा लिई कुनै पनि प्रकारले अस्पतालको कुनै कार्य सञ्चालन गरेको रहेछ भने उक्त जमिन यस अन्तर्गत पर्दैन । अस्पतालका संस्थापकहरूको निजी जग्गा जमिनलाई यहाँ उल्लेख गर्नु हुँदैन । सन्दर्भ अवधिमा आफ्नै नियमित कर्मचारीले बढे बढाएर र पूँजीगत मर्मत सम्भार गरेर जमिन नबढेने भएकोले यी दुई प्रकारका विवरण भने कोठामा स्याडो (Shadow) लगाइएको छ । त्यहाँ कुनै विवरण भर्नुहुँदैन ।

महल ४: भवन र अन्य निर्माण

यस अन्तर्गत अस्पतालले स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन प्रयोग गरिरहेका भवनहरू (अस्पताल भवन, गोदाम घर,

कार्यालय भवन, औषधि भण्डार, विश्राम घर, कर्मचारी आवासिय घर आदि) र निर्माण भईरहेको भवनलाई समेत समावेश गर्नुपर्दछ । तर यहाँ उल्लेखित भवन तथा अन्य निर्माण अस्पतालको परिसर भित्र हुनु आवश्यक हुन्छ । अस्पतालले भाडामा वा बन्धकमा लिई राखेको भवन भए त्यस्ता भवन यहाँ समावेश गर्नु हुँदैन ।

उदाहरणको लागि एबिसी अस्पतालले कुनै व्यक्तिको घर भाडामा लिई चलाएको छ । सो भवन उक्त अस्पतालको स्वामित्वको भवन होइन । यस्तो भवनको यहाँ मूल्यांकन गर्नुपर्दैन । यस्तो भवनको भाडा अस्पतालले घरधनीलाई तिर्दछ । भवन भाडाको सम्बन्धीत महलमा उल्लेख गर्नुपर्छ ।

तर काठमाण्डौको एक्स अस्पताल भएको भवन सो अस्पतालकै स्वामित्वमा रहेको भवन हो । यो भवनको अगाडी र भित्रपट्टिका केही सटरहरु भाडामा लगाइएका छन् । आफ्नो स्वामित्वको भवन भएको अवस्थामा सम्पूर्ण भवनको मूल्यांकन गरी रकम यहाँ उल्लेख गर्नुपर्छ । यसरी मूल्यांकन गर्दा सो भवनले चर्चेको घडेरीको मूल्य पनि सो मूल्यांकनमा जोडेर लेख्नुपर्छ ।

महल ५: मेशीन र अन्य उपकरण

स्वास्थ्य सम्बन्धि विभिन्न निदानात्मक वा परीक्षण सेवा, उपचार सेवा संचालन गर्ने प्रयोजनका लागि आवश्यक हुने अस्पतालको स्वामित्वमा रहेका सबै किसिमका मेशीन, पार्टपूजा र खप्ने वर्गमा पर्ने सबै थरी उपकरणहरु यस शिर्षक अन्तर्गत पर्दछन् । उदाहरणको निमित्त एक्सरे मेशिन, इसिजी मेशिन, भिडियो एक्सरे मेशिन, क्यामेरा, प्रोजेक्टर, विद्युत मोटर, जेनेरेटर, कम्प्युटर, अन्य मेशिन यन्त्र वा उपकरणहरु आदि जस्ता टिकाउ सामानहरु यसमा समावेश गर्नुपर्दछ । तर भाडामा ल्याएका मेशीनरी सामानहरु यस अन्तर्गत समावेश गर्नु हुँदैन ।

महल ६: फर्निचर

यस अन्तर्गत अस्पतालको उत्पादन र प्रशासनिक कार्यमा प्रयोग भई रहेका फर्निचर, जस्तै : कुर्सी, टेबुल, दराज आदि स्थायी सम्पत्तिहरु यस शिर्षक अन्तर्गत पर्दछन् ।

महल ७: सवारी साधनहरु

अस्पतालको स्वामित्वमा रहेका सबै आवागमन तथा हुवानीका साधनहरुलाई सवारीका साधन सम्झनुपर्दछ । जस्तै: बस, कार, जीप, भ्यान, ट्रक, मोटरसाइकल आदि । तर भाडामा लिई राखेका यातायातका साधनहरु यसमा समावेश गर्नु हुँदैन ।

महल ८: अन्य

यसमा अन्य दृश्य सम्पत्ति र अन्य अदृश्य सम्पत्ति पर्दछन् । अन्य दृश्य स्थायी सम्पत्तिहरु भन्नाले माथि उल्लेख नभएका जस्तै : मूल्यवान वस्तुहरु (Valuables), अस्पतालको कार्यालयको कोठामा सजावटका लागि राखिएका बहुमूल्य तस्वीरहरु, जमिनमा लगाइएका रूखहरु आदि पर्दछन भने अन्य अदृश्य सम्पत्ति भन्नाले जस्तै ट्रेड मार्क, ख्याती (Goodwill) आदि पर्दछन । यस्ता सम्पत्तिहरु अरुलाई प्रयोग गर्न दिए वापत भाडा वा रोयल्टी प्राप्त हुन सक्छ । यदि कुनै अस्पतालले यस्ता सम्पत्तिहरुको मूल्यांकन गरेको भएमा सो को रकम यस शिर्षक अन्तर्गत राख्नुपर्छ ।

माथि उल्लेखित स्थायी सम्पत्तिको विवरण प्रश्नावलीका देहाय बमोजिमका सम्बन्धित लहरमा उल्लेख गर्नु पर्दछ :

७.१ सन्दर्भ वर्षको शुरूमा रहेको स्थायी सम्पत्ति

सन्दर्भ अवधिको शुरूमा अस्पतालमा रहेको माथि उल्लिखित स्थायी सम्पत्ति (जमिन, भवन तथा अन्य निर्माण, मेशिन तथा अन्य उपकरणहरु, कम्प्युटर, यातायातका साधनहरु, फर्निचर तथा अन्य र सफ्टवेयर आदि)को मूल्य सम्बन्धित महलमा लेख्नुपर्दछ ।

७.२ सन्दर्भ वर्षमा थप गरिएको स्थायी सम्पत्ति

माथि उल्लिखित स्थायी सम्पत्ति मध्ये कुनै सम्पत्ति सन्दर्भ अवधि भित्र नयाँ थप गरिएको भए वा सन्दर्भ अवधि भित्र प्रयोग भईरहेको कुनै स्थायी सम्पत्ति खरिद गरिएको भए सो थप सम्पत्तिको खरिद रकम महलको सम्बन्धित महलमा लेख्नु पर्दछ । उदाहरणको लागि यदि कुनै अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा आफ्नो अस्पताल भवनमा अर्को पनि एउटा एनेक्स भवन थप गरेको भए उक्त नयाँ भवन थप गर्दा लागेको लागत रकम उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

७.३ पूँजीगत मर्मत सम्भार गर्दाको लागत

अस्पतालको स्वामित्वमा रहेको विभिन्न किसिमका स्थायी सम्पत्तिहरूमा यदि सन्दर्भ अवधिमा प्रमुख सुधार, मर्मत सम्भार र जिर्णोद्धारको काम अरूबाट गराएको रहेछ भने त्यसको लागत सम्बन्धित कोठामा लेख्नु पर्दछ । “पूँजीगत मर्मत सम्भार” भन्नाले स्थायी सम्पत्ति भित्र पर्ने साधनहरूको आयु बढाउने मर्मतलाई बुझ्नु पर्दछ । जमिनको पूँजीगत मर्मत सम्भार गर्न सकिदैन ।

७.४ सन्दर्भ अवधिमा आफ्नै प्रयोगको लागि आफ्नै श्रमशक्तिबाट उत्पादित स्थायी सम्पत्तिको रकम

अस्पतालले आफ्नो निमित्त प्रयोग भई रहेको स्थायी सम्पत्तिमा आफ्नो नियमित श्रमशक्ति लगाई पूँजीगत मर्मत सम्भार र जिर्णोद्धार गरेका हुन्छन् । त्यही काम अन्य कसैबाट गराउँदा खर्च लाग्न सक्छ । यस्तो अनुमानित रकम सम्बन्धित कोठामा लेख्नु पर्दछ । तर जमिनलाई त्यसरी बढाउन सकिदैन । त्यसैले जमिनको सन्दर्भमा यो भर्नुपर्दैन ।

७.६ सन्दर्भ अवधिमा दैवी कारणबाट भएको स्थायी सम्पत्तिको क्षति

दैवी प्रकोप जस्तै: भूकम्प, आगलागी, बाढी वा दुर्घटना आदि खालको कुनै कारणबाट माथि उल्लिखित कुनै पनि स्थायी सम्पत्तिको क्षति सन्दर्भ अवधिमा हुन गएको भएमा सो क्षति बराबरको मूल्य यस शिर्षक अन्तर्गतको सम्बन्धित कोठामा उल्लेख गर्नु पर्दछ । त्यसरी क्षति भएको स्थायी सम्पत्तिको यदि बीमा गरिएको रहेछ र अस्पतालले बीमा वापत सो क्षतिको क्षतिपूर्ति पाएको भएपनि सो क्षति बराबरको रकम यहाँ उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

७.७. स्थायी सम्पत्ति विक्रीबाट प्राप्त रकम

सन्दर्भ अवधिमा यदि अस्पतालले आफ्नो स्वामित्वको कुनै प्रकारको स्थायी सम्पत्ति विक्री गरेको रहेछ भने सो वापत प्राप्त रकम यहाँ उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

७.८. वार्षिक ह्रास कट्टीको कुल रकम

यदि अस्पतालले आफ्नो स्वामित्वको कुनै प्रकारको स्थायी सम्पत्तिमा वार्षिक ह्रासकट्टी गर्ने गरेको छ भने सो वापतको रकम यहाँ उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

खण्ड ८: मौज्जातको विवरण

यस खण्ड अन्तर्गत निम्न चार प्रकारका वस्तुहरूको मौज्जात रकम उल्लेख गर्नु पर्दछ :

१. इन्धन   २. सर्जिकल सामग्री   ३. औषधी   ४. अन्य

सन्दर्भ अवधिको सुरु र अन्त्यमा रहेको मौज्जात

निश्चित अवधिमा खरिद गरिएको वस्तुहरू, इन्धन, औषधीहरू कुनै कारणले खर्च नभई वा बाँकि रहेका वस्तुहरूलाई मौज्जात भनिन्छ । यहाँ मौज्जात भन्नाले सन्दर्भ वर्षको सुरुको र अन्त्यको मौज्जात बुझ्नु पर्दछ । तसर्थ सन्दर्भ

वर्षभन्दा अधिल्लो वर्ष उपभोग वा बिक्री गरेर बाँकी रहन आएको वस्तु चालु वर्षमा सुरुको मौज्जात हुन्छ भने सन्दर्भ वर्षको अन्त्यमा उपभोग वा बिक्रीका लागि बाँकी रहन आएको वस्तुलाई सन्दर्भ वर्षको अन्त्यको मौज्जात भनिन्छ ।

यस गणनाको लागि २०६८ साल श्रावण १ गतेको मौज्जातलाई सन्दर्भ वर्षको सुरुको मौज्जात र २०६९ साल आषाढ मसान्तको मौज्जातलाई सन्दर्भ वर्षको अन्त्यको मौज्जात मानी रकम उल्लेख गर्नु पर्दछ । मौज्जात वस्तुको परिमाणलाई प्रचलित मूल्य (Current price) मा मूल्यांकन गरी रु. हजारमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

८.१ इन्धन

यस शिर्षक अन्तर्गत अस्पतालले खरिद गरेको इन्धन (डिजेल, पेट्रोल, एलपि ग्यास, विद्युत खरिद, बल्व आदि) प्रयोग गरी बाँकी रहेको इन्धन सन्दर्भ वर्ष भन्दा अगाडीको भएको सन्दर्भ वर्षको शुरुको मौज्जात महल ३ मा र अन्त्यको मौज्जात महल ४ मा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

८.२ सर्जिकल सामग्री

यस शिर्षक अन्तर्गत अस्पतालले स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गर्ने क्रममा शल्यक्रिया आदिको प्रयोजनका लागि सर्जिकल सामग्रीहरु खरिद गरेको हुन सक्छ । यस्तो सामानहरु कुनै सन्दर्भ वर्षमा पुरा उपयोग नभइ मौज्जात रहन सक्छ । पुँजित सर्जिकल सामानबाहेकको मौज्जातमात्र यहाँ लेख्नुपर्छ । यस्तो मौज्जात सन्दर्भ वर्ष भन्दा अगाडीको भएको सन्दर्भ वर्षको शुरुको मौज्जात र अन्त्यको मौज्जात सम्बन्धित महलमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

८.३ औषधी

यस शिर्षक अन्तर्गत अस्पतालले स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गर्ने क्रममा उपचार आदि प्रयोजनका लागि विभिन्न औषधीहरु खरिद गरेको हुन सक्छ । यस्तो औषधीहरु कुनै सन्दर्भ वर्षमा पुरा उपयोग नभइ मौज्जात रहन सक्छ । यस्तो मौज्जात सन्दर्भ वर्ष भन्दा अगाडीको भएको सन्दर्भ वर्षको शुरुको मौज्जात र अन्त्यको मौज्जात सम्बन्धित महलमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

८.४ अन्य

माथि उल्लेखित मौज्जात अन्तर्गतका शिर्षकहरुमा नपरेका वस्तुहरु मौज्जात भएको भए यस अन्तर्गत सम्पूर्ण वस्तुहरुको मूल्यांकन गरि ८.४ को महलहरुमा उल्लेख गर्नु पर्दछ । मौज्जातमा सरोट (Posting) गर्दा अरुको स्वामित्वमा हस्तान्तरण भैसकेको वस्तुहरु पनि मौज्जात भए त्यस्तो वस्तुको रकम यहाँ समावेश गर्नु हुदैन ।

खण्ड ९. अस्पतालले तिरेको कर तथा शुल्क

अस्पतालले सन्दर्भ अवधिमा तिरेका एवं संकलन गरेका करहरुका बारेमा यस शिर्षक अन्तर्गत विवरण भर्नुपर्छ । यस खण्डमा निम्न किसिमका कर तथा शुल्कहरुलाई समावेश गरिएको छ :-

- स्वास्थ्य सेवा कर, मुल्य अभिवृद्धिकर (भ्याट)
- स्थानीय निकायलाई तिरेको कर
- रजिष्ट्रेशन तथा नवीकरण शुल्क, इजाजत दस्तुर
- अन्य शुल्क तथा करहरु

९.१ स्वास्थ्य सेवा कर /मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)

अस्पतालले सेवा उपलब्ध गराउँदा स्वास्थ्य सेवा कर साथै आफ्नो सेवा विक्री गरी नेपाल सरकारलाई तिरेको भ्याट रकम यस शिर्षक अन्तर्गत राख्नु पर्दछ ।

९.२ स्थानीय निकायलाई तिरेको कर

अस्पतालले स्थानीय निकायलाई मासिक वा वार्षिक हिसाबले एकमुष्ट स्थानीय कर तिरेको हुन्छ । सन्दर्भ अवधिमा स्थानीय निकायहरु जस्तै गाउँ विकास समिति, नगरपालिका, उपमहानगरपालिका वा महानगरपालिकालाई कुनै अस्पतालले स्थानीय कर भनेर कुनै रकम तिरेको भए सो वापतको वार्षिक रकमलाई उल्लेख गर्नुपर्दछ । तर अस्पताल निर्माण गर्दा समेत स्थानीय निकायको स्वीकृती एवं नक्सापास आवश्यक पर्ने भएको सो वापत तिरेको रकम यसमा समावेश गर्नु हुँदैन ।

९.३ दर्ता तथा नवीकरण शुल्क

प्रत्येक अस्पतालले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता हुनुपर्छ र वर्षेनी नवीकरण पनि गर्नुपर्छ । यसक्रममा सरकारी वा गैरसरकारी निकायहरुमा नियमानुसार तिरेको रजिष्ट्रेशन तथा नवीकरण शुल्क तथा सिफारिश दस्तुर वापतको वार्षिक रकमलाई रजिष्ट्रेशन तथा नवीकरण शुल्क तिरेको महलमा उल्लेख गर्नुपर्दछ । तर कुनै पेशागत संघ संस्थामा सदस्यता लिए वापत तिरेको सदस्यता शुल्कलाई यहाँ लेख्नु हुँदैन ।

९.४ अन्य कर, दस्तुर तथा शुल्कहरु

माथि उल्लेख भएदेखि बाहेक अन्य कुनै अप्रत्यक्ष करहरु, दस्तुरहरु वा शुल्कहरु वापत सन्दर्भ अवधिमा यदि कुनै अस्पतालले कुनै रकम भुक्तानी गरेको भए त्यस्तो वार्षिक रकमलाई यस महलमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

खण्ड १० : फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण :

अस्पतालमा विरामीलाई जाँच गर्दा, औषधी उपचार गर्दा र उपचार बारे अनुसन्धान गर्दा विभिन्न प्रकारका फोहोरमैलाहरुको उत्पादन हुने गर्छ । अस्पतालबाट निस्कने फोहोरमैला विशेष प्रकृतिको हुन्छ र यसको सही व्यवस्थापन नभएमा विभिन्न किसिमका संक्रमणहरु फैलने सम्भावना हुन्छ , समाजको वातावरणलाई प्रदुषित पार्ने काम गर्छ । तसर्थ निजि अस्पतालहरुले आफ्नो अस्पतालबाट निस्कने फोहोरमैलाहरुको व्यवस्थापन के कसरी गर्ने गरेका छन् , सो को बारेमा सामान्य जानकारी लिनु यस खण्डको प्रमुख उद्देश्य हो । यस खण्डमा ११ वटा प्रश्नहरु समावेश गरिएका छन्, ति प्रश्नहरुको बारेमा विस्तृत चर्चा तल गरिएको छ ।

१०.१ अस्पतालमा स्वास्थ्य सेवा दिने क्रममा विभिन्न प्रकारका फोहोरमैलाहरु उत्पादन हुने गर्छन् । त्यसरी उत्पादित फोहोरमैलामा विभिन्न किसिमका सामग्रीहरु जस्तै : खाना , सुई ,स्लाइनका बोतलहरु, औषधीहरु, कागजका टुक्राहरु , कपास आदी मिसिएको हुन्छ, यसरी ति सामग्रीहरुलाई विभिन्न समुहमा छुट्टायउने कार्य गरिन्छ, कि गरिदैन भनेर सोध्नु पर्छ । यदि अस्पतालले त्यसरी विभिन्न समुहमा छुट्टायउने कार्य गरिन्छ भने हुन्छ भन्नेमा गोलोघेरा लगाउने र छुट्टायउने कार्य गरिदैन भने हुँदैन भन्नेमा गोलोघेरा लगाउनु पर्छ ।

१०.२ अस्पतालमा सेवा प्रदान गर्ने क्रममा विभिन्न विभाग तथा कक्षहरुमा फोहोरमैलाहरु उत्पादन हुन्छन् । त्यसरी उत्पादन हुने फोहोरमैला कहाँ कहाँ छुट्टयाउने कार्य गरिन्छ, सो को बारेमा सोधखोज गरी त्यसरी छुट्टयाउने कार्य गरिने ठाउँहरुमा गोलोघेरा लगाउनु पर्छ । अस्पतालमा फोहोरमैला अप्रेशन कक्षमा, बार्डहरुमा, प्रयोगशाला लगायतका ठाउँहरुमा छुट्टयाउने कार्य गरिन्छ ।

१०.३ अस्पतालबाट उत्पादित हुने फोहोरमैलाहरु विभिन्न किसिमका हुन्छन् । तीनका मुख्य किसिमहरु निम्नानुसार छन् :

१. धारिला वस्तुहरु (sharp waste): अस्पतालमा विभिन्न किसिमका धारिला वस्तुहरुको धेरै प्रयोग हुने गर्छ जस्तै: सुई, सिरिन्ज, ब्लेड आदी । यस्ता सामग्रीहरुको एक पटक प्रयोग गरि सके पछि अर्को पटक साधारणतया प्रयोग गरिदैन ।

२. प्याथोलोजिकल फोहोरहरु (pathological waste) भन्नाले अस्पतालमा सेवा प्रदान गर्ने क्रममा उत्पन्न भएका मानवअंगहरु वा तन्तुहरु (any recognizable human or animal body part and tissue) लाई बुझाउनेगर्दछ ।

३. संक्रमित फोहोरहरु (Infectious waste) भन्नाले मानसहरुलाई संक्रमणहुने खतरा भएका वस्तुहरु जस्तै रोगलागेका व्यक्तिको रगत तथा रक्तजन्य तन्तुहरु, contaminated animal waste, blood soaked bandages, discarded surgical gloves, cultures, swabs to inoculate cultures आदि पर्दछन् ।

४. विकिरणयुक्त फोहोरहरु (Radioactive waste) भन्नाले रेडियो विकिरण उपचार विधिबाट उत्पन्न भएका विकिरणयुक्त विकारहरु, cancer therapies and radioactive isotopes प्रयोगहुने मेडिकल सामग्रीहरु पर्दछन् । जस्तै solid, liquid and gaseous waste contaminated with radionuclides generated from in vitro analysis of body tissue and fluid, in vivo body organ imaging and tumour localisation, and investigative and therapeutic procedures.

५. रासायनिक फोहोरहरु (Chemical waste) भन्नाले संक्रमणजन्य फोहोरमैलाहरु सफागर्दा त्यस्तो विधिबाट फालिएका वा उत्पन्न भएका रसायनहरु बुझिन्छ । (Chemical waste consists of discarded chemicals that are generated during disinfecting procedures or cleaning processes). यस्ता फोहोरहरु सबै hazardous हुँदैनन् तर यस्ता रासायनिक फोहोरहरु विषालु, जलनशील, प्रतिक्रियाशील, विष्फोटकआदि गुणहरु हुन्छन् । जस्तै thermometers, blood-pressure gauges, photographic fixing and developing solutions in X-ray departments, halogenated or non-halogenated solvents, organic and in-organic chemicals रासायनिक फोहोरका उदाहरणहरु हुन् ।

६. औषधीजन्य फोहोरहरु (Pharmaceutical waste) भन्नाले म्याद नाघेका वा कुनै कारणबाट उपयोग गर्न नसकिने औषधीजन्य ठोस वा तरल वा ग्याँस पदार्थहरु बुझिन्छ । जस्तै Discernible liquid residues of cytotoxic concentrates, post-expiration-date cytotoxic pharmaceuticals and materials proven to be visibly contaminated by cytotoxic pharmaceuticals must be disposed of as cytotoxic pharmaceutical waste

७. अन्य (Others) : माथि उल्लेखितबाहेक कुनै पनि प्रकारका फोहोरहरु जस्तै कागजका टुक्राहरु, प्लाष्टिकका भाँडाहरु, प्लास्टिकहरु, भान्साघरबाट उत्पन्न फोहोरहरु आदि लाई अन्य प्रकारको फोहोरमा उल्लेख गर्नुपर्दछ ।

१०.४ अस्पतालबाट दैनिक उत्पादन हुने फोहोरमैलाको परिणाम सोधी यस महलमा उल्लेख गर्नु पर्छ । परिणाम उल्लेख गर्दा प्रतिदिन औसतमा उत्पादन हुने फोहोरको परिणाम किलोग्राममा उल्लेख गर्नु पर्छ । अस्पतालहरुले यस्तो परिणाम राख्ने नगरेको भएमा अनुमान गर्न लगाई लेख्नु पर्छ ।

१०.५ अस्पतालबाट उत्पादन हुने दैनिक फोहोरको कुल परिणामलाई विभिन्न समुहमा छुट्टयाएर उल्लेख गर्नुपर्छ । परिणाम उल्लेख गर्दा प्रतिदिन औसतमा उत्पादन हुने फोहोरको परिणाम किलोग्राममा उल्लेख गर्नु पर्छ ।

१०.६ अस्पतालमा फोहोरमैला छुट्टयाउन वा संकलन गर्नका लागि विभिन्न किसिमका सामग्रीहरूको प्रयोग गरिएको हुन्छ । साधारणतया अस्पतालहरूमा फोहोरमैला संकलन गर्नका लागि प्लास्टिकका भाँडाहरू , प्लास्टिक भोलाहरू , कागजका कार्टुन ,फलाम वा स्टिलका भाँडाहरू वा अन्य सामग्रीहरूको प्रयोग गरिएको हुन्छ । यी मध्ये एक भन्दा बढी सामग्रीहरूको समेत प्रयोग गरिएको हुन्छ । यसरी संकलन गर्न प्रयोग गरिने विभिन्न सामग्रीहरूको सोधखोज गरी सम्बन्धित महलमा चिन्ह लगाउनु पर्छ । एक भन्दा बढी प्रकारका सामग्रीहरूको प्रयोग गरिएको भएमा ति सबैमा चिन्ह लगाउनु पर्छ ।

१०.७ अस्पतालमा उत्पादन भएको फोहोरमैला को अन्तिम विसर्जन (Disposal) विभिन्न तरिकाले गर्ने गरिन्छ । अस्पतालले उत्पादन गरेको फोहोरमैला अन्तिम विसर्जन कसरी गर्छ सो को सोधखोज गरी सम्बन्धित महलमा चिन्ह लगाउनु पर्छ । अस्पतालले फोहोरमैलाको अन्तिम विसर्जन न.पा./गा.वि.स को संकलन केन्द्रमा फ्याँकेर गर्न सक्छ । त्यस्तै आफ्नो साधनको प्रयोग गरि सिधै ल्याण्डफिल साइटमा लगेर फ्याँक्न सक्छ । यस्तै अन्यत्र कतै नफ्याँकी आफ्नै अस्पताल परिसरमा खाल्डो खनि गाड्नु पनि सक्छ । यो बाहेक अस्पतालले इन्सिरेसनको व्यवस्था गरी उच्च तापक्रममा त्यहाँ लगेर जलाएर नष्ट पनि गर्न सक्छ । अस्पतालले खुला चौरमा वा अन्य कतै जलाएर पनि अन्तिम विसर्जन गर्न सक्छ । यी माथि उल्लेख गरिएका बाहेक अन्य कुनै तरिकाले पनि अस्पतालले फोहोरमैलाको अन्तिम विसर्जन गर्न सक्छ , त्यसो भएको खण्डमा सो समेत खुलाउनु पर्छ । अस्पतालले एक भन्दा बढी किसिमको विधि प्रयोग गर्ने गरेको भएमा उक्त अस्पतालले सबैभन्दा बढी परिणाममा कुन विधिको प्रयोग द्वारा विसर्जन गरिन्छ , सो विधिमा मात्र गोलोघेरा लगाउनुपर्छ ।

१०.८ अस्पतालमा फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्नका लागि विभिन्न किसिमका कर्मचारीहरूको व्यवस्था गरिएको हुन्छ । यस्ता कर्मचारीहरू भए नभएको एकिन गरी भएमा संख्या समेत खुलाउनु पर्छ ।

१०.९ अस्पतालमा फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नका लागि भएका कर्मचारीहरूले तत्सम्बन्धी तालिम लिएको वा नलिएको एकिन गरी लिएको भएमा छ मा गोलोघेरा लगाउने र नलिएको भएमा छैन मा गोलोघेरा लगाउने ।

१०.१० अस्पतालले आफ्नो संस्थामा उत्पादन हुने फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्नका लागि मासिक के कति खर्च गर्छ सो को सोधखोज गरी यस महलमा लेख्नु पर्छ । खर्च उल्लेख गर्दा यस कार्यमा संलग्न कर्मचारीहरूको तलब , ज्याला , यातायातको साधनको ढुवानी खर्च , अन्य प्रशासनिक खर्चहरू सबै सोधी एकमुष्ट उल्लेख गर्नु पर्छ ।

१०.११ अस्पतालले उत्पादन गर्ने फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्नका लागि सम्बन्धित स्थानीय निकायहरूको सहयोग र सहकार्य छ वा छैन सो सोधी उल्लेख गर्नु पर्छ । आफ्नो क्षेत्र भित्रको फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्य गर्ने मुख्य जिम्मेवारी स्थानीय निकायहरूको भएकाले उनीहरूको सहयोग र सहकार्य अस्पतालहरूलाई छ वा छैन भनी जानकारी लिनु यस प्रश्नको मुख्य उद्देश्य हो ।

Concept and definitions

1. Private Hospital   Private hospital is defined here as the health institution established by a person or a group of persons other than government investment, or community owned or non government organizations having the facility of inpatient and outpatient services. It is one predominantly engaged in providing health care service activities.

2. Coverage   The census covers all private hospitals, community hospitals and other hospitals other than government established in the country.

3. Number of employees   Number of persons who work in or for the private hospital and receive pay, in cash or in kind at a regular intervals. It includes Administrative worker, Technical Workers and Operative workers; whether they are in full time employment or part time employment.

4. Number of persons
Engaged   Number of employees plus Number of working proprietors and active business partners plus Number of unpaid family & other workers working for at least 1/3 of the normal working hours)

5. Wages, salaries, and benefits   Direct wages, salaries and facilities (cash or kind remuneration of current work performed) Benefits like Housing and family education allowances directly paid by employer plus Bonuses and gratuities plus Payment in kind

- 6. Total Operating cost of hospitals**

Cost of materials including: Rent paid for building, land, and other machinery tools, cost of health camping, cost of medicine purchase, cost of communication, water, electricity, materials and supplies such as stationary, (including own production) plus Cost of advertisement, Cost of

fuel purchased, cost for entertainment and guest reception, cost of security, cost of wages on lease basis, cost of legal advisory and audit, cost of training, workshops and meetings, cost of non life insurance, bank commission, dividend, donation, cost of compensation paid and other hospital operating costs.

7. Total stocks

Value of the following goods under ownership of the unit.

(a) Fuels

(b) Surgical Materials and supplies other than capital supplies

(c) Medicines

(d) Other non capital goods

8. Change in value of

Total stocks

Value of total stocks at the end of the year less value of total stocks at the beginning of the year.

9. Value of input

Total operating cost of hospitals plus change in value of stocks of materials and fuels.

10. Value of Receipts

Amount Received from sale of services like patient registration, inpatient admission, operation service, diagnostic service, receipts from the sell of medicines, receipts from the operation of health camps, receipts from renting land, buildings, and medical or surgical equipments, receipts from ambulance service, receipts from dividend, receipts from compensation, receipts by selling hospital waste by product, and receipts from other hospital services

11. Value of Output

Value of Receipts plus income from non-hospital service.

12. Fixed asset   Comprises of land, buildings, machinery and medical equipments, furniture and fixtures, transport equipment.

13. Total value added   Value of output less value of input.

14. Gross addition to

    The fixed assets   Addition of fixed assets during the year

15. Gross fixed assets at

    The end of the year   Fixed assets at the beginning of the year and Gross addition to fixed Assets during the year less loss due to natural and human made Catastrophes less Sales of fixed assets .

16. Taxes   Comprises of sales tax, excise duty, import duty, local taxes and miscellaneous taxes etc.